Jaargang 115. Vrijdag, 24 October 1856. No. 128.

GRONINGER COURANT.

ALGEMEEN DAGBLAD

voor de Stad en Provincie Groningen.

Bij deze Courant wordt verzonden: *Bijblad* no. 23, inhoudende: *Verslag van de handelingen der Provinciale Staten van Groningen.*

Aanbesteding.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Gemeente *Groningen* zijn voornemens, door hunnen GECOMMITTEERDE, *bij enkele inschrijving* aan te besteden:

Het verrigten van eenige WERKZAAMHEDEN aan de Ooster-Stadsschool in de St.-Jansstraat, met bijlevering van de vereischt wordende BOUWSTOFFEN, enz.

De Voorwaarden van Aanbesteding zullen van heden ter Secretarij dezer Gemeente ter lezing liggen, terwijl nadere inlichtingen te bekomen zijn aan het BUREAU van FABRIKAADJE op het Raadhuis; en AANWIJS zal plaats hebben op WOENSDAG den 22sten October 1856, des middags te 12 uur.

De op zegel geschreven Inschrijvingsbiljetten, ingerigt overeenkomstig de algemeene Voorwaarden, moeten vóór of uiterlijk op ZATURDAG den 25sten October 1856 aan het Raadhuis worden bezorgd.

De opening der Biljetten en de provisionele toewijzing aan den laagsten Inschrijver, onder nadere goedkeuring, zal in het openbaar plaats hebben op Maandag den 27sten October 1856, des voormiddags te tien uur, in een der Vertrekken van het Raadhuis.

GRONINGEN, 16 October 1856.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

Verkiezing.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Gemeente *Groningen*, —

Gezien art. 11 van het Koninklijk besluit van den 9den November 1851 (*Staatsblad* no. 142), volgens 't welk er jaarlijks, in de maand November, eene VERGADERING van KIESGEREGTIGDEN wordt gehouden, om de plaatsen aan te vullen der LEDEN van de KAMER van KOOPHANDEL en FABRIJKEN, die met het einde des jaars aan de beurt van aftreding zijn, of die door overlijden of andere oorzaken zijn uitgevallen;

Gezien de missive van de Kamer van Koophandel en Fabrijken te *Groningen* van den 4den dezer, no. 47, houdende kennisgeving, dat het op het einde dezes jaars aftredende een derde van de Leden der Kamer bestaat uit de Heeren P. L. FOLMER, Mr. N. VAN HASSELT, R. J. SCHIERBEEK en A. R. SORMANI, —

Maken bekend, dat op **WOENSDAG** den 19den November 1856, van des voormiddags tien tot des namiddags één uur, in het Raadhuis dezer Gemeente, in de Raadzaal eene VERGADERING van KIESGEREGTIGDEN zal worden gehouden, tot het KIEZEN van VIER LEDEN der KAMER van KOOPHANDEL en FABRIJKEN, ter aanvulling der plaatsen van de vier genoemde aftredende Leden, die op nieuw benoembaar zijn.

Voorts dat de LIJST der KIESGEREGTIGDEN op de SECRETARIJ dezer Gemeente voor de belanghebbenden ter lezing is gelegd, en dat de bezwaren tegen die Lijst, hetzij die den klager, hetzij die andere ingezetenen betreffen, gedurende acht dagen na den dag dezer aankondiging, bij het GEMEENTEBESTUUR kunnen worden ingeleverd, waarover hetzelve alsdan beslist en daarvan aan de belanghebbenden kennis geeft, terwijl deze gedurende acht dagen na de beteekening dezer beslissing, bij de GEDEPUTEERDE STATEN in hooger beroep kunnen komen.

Dat de STEMBRIEFJES *acht dagen vóór* den bovenbepaalden dag der Vergadering van Kiesgeregtigden, aan dezelve zullen worden gezonden.

Eindelijk worden de belanghebbenden herinnerd aan de nagemelde bepaling betreffende de vereischten om als Lid van de Kamer van Koophandel en Fabrijken benoembaar te zijn:

» Om tot lid eener Kamer benoembaar te zijn, wordt » vereischt, dat men den ouderdom van 30 jaren hebbe » bereikt, wone ter plaatse waar de Kamer gevestigd is, » en aldaar gedurende ten minste vijf jaren bestuurder » eener onderneming van handel of van fabrijkwezen, of in » eenige met die takken van nijverheid in verband staande » betrekking zij geweest."

» Consuls van vreemde Mogendheden zijn niet benoembaar."

GRONINGEN, 18 October 1856.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

Grondbelasting.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van *Groningen* herinneren de Ingezetenen, dat bij de wet van den 28sten Maart 1828 (*Staatsblad* no. 8), **tijdelijke vrijstelling van Grondbelasting of van verhooging van Grondbelasting** verleend wordt voor NIEUW GESTICHTE, gedeeltelijk VERNIEUWDE en VERGROOTE of UITGEBREIDE GEBOUWEN; dat, ingevolge de wet van den 24sten April 1843, de belanghebbenden, die op het genot van deze VRIJSTELLING aanspraak maken, verpligt zijn, van de STICHTINGEN, VERNIEUWINGEN, AAN- of BIJBOUWINGEN, in de termen van de wet vallende, aangifte te doen binnen **zes maanden** nadat de perceelen in gebruik gesteld zijn of voor het eerst geheel of ten deele worden betrokken; bij gebreke waarvan de aanspraak op vrijstelling is vervallen; voorts, dat die aangifte moet geschieden aan het Bureau der Zetters van deze Gemeente, waar de MODELLEN tot het doen van die aangifte verkrijgbaar zijn.

GRONINGEN, 23 October 1856.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

NIEUWSTIJDINGEN.

RUSLAND.

Generaal *Luders* heeft niet alleen, op zijn verzoek, een jaar verlof gekregen tot herstel zijner gezondheid, maar is ook ontheven van zijne betrekking als bevelhebber van het tweede legercorps; slechts de titel van generaal-adjudant is hem gelaten.

Een Turksch hoofd-officier, die bij de heldhaftige maar ongelukkige verdediging van Kars in Russische krijgsgevangenschap geraakt is, *Ismail*-pacha, is thans door Keizer *Alexander* met het ridderkruis van den Witten Adelaar begiftigd. Het is het eerste eereblijk van dien aard, hetwelk een Turk van Rusland sedert het herstel des vredes tusschen de twee rijken, ontvangen heeft.

Ter gelegenheid van de krooningsfeesten zijn van den 13den Aug. tot den 13den Sept. langs den Petersburger-Moskouspoorweg, 108,701 passagiers vervoerd.

Uit Rusland verneemt men nu eerst dat eene verschrikkelijke overstrooming in het begin van dezen zomer de stad Astrakan aan de Caspische zee voor een groot deel verwoest heeft. De reusachtige dammen welke duizenden van arbeiders dagen lang hadden opgeworpen, konden eindelijk den aandrang van den steeds wassenden Wolga niet langer wederstaan. De golven braken door en stroomden door de straten tot eene hoogte van 11 voet. Vele menschenlevens gingen, in weerwil van de vele pogingen tot redding, verloren, en aanzienlijk was de schade aan woningen en andere bezittingen toegebragt.

TURKIJE.

Uit Konstantinopel wordt gemeld, dat de heer *Gisborne*, een Engelsch onderdaan, bij de Turksche regering concessie heeft aangevraagd voor het aanleggen van een onderzeeschen telegraaf van Suez, door de Roode zee, tot aan Indië. De regeringsraad, aan wien dit verzoek ter overweging is toegezonden, heeft zich gunstig voor die concessie betoond, behoudens eenige wijzigingen. Die raad zal reeds spoedig een rapport in dien zin aan de regering aanbieden.

De *Ost Deutsche Post*, een hoofdorgaan van de Oostenrijksche pers, beantwoordt de artikelen der Fransche dagbladen over de bezetting der Donau vorstendommen, en aan den scherpen toon bemerkt men dat de Oostenrijksche staatkunde zich over de uitdrukkingen der Fransche pers zeer geërgerd gevoelt. Het blad begint met er op te wijzen dat Engeland en Frankrijk, ondanks het vredesverdrag, Griekenland blijven bezetten, dat, in tegenoverstelling van de vorstendommen, een georganiseerde staat is, welks grenzen bepaald zijn, dat een' constitutionelen vorst heeft en eene door alle mogendheden erkende dynastie, en door niemand bedreigd wordt, behalve welligt door ..... zijne beschermers.

Hierop geeft dit blad de redenen op waarom Oostenrijk de vorstendommen nog bezet houdt en vindt het voor dien maatregel dezelfde oorzaak als waarom de Turksche troepen er blijven en de Engelsche vloot zich nog steeds in de Zwarte zee vertoont, n.l. dat het vredesverdrag zijne uitvoering nog niet erlangd heeft, terwijl het de verzekering geeft dat, zoodra dit geschied zal zijn, de Oostenrijksche troepen de vorstendommen zullen verlaten.

ITALIE.

Het artikel in den Franschen *Moniteur* betreffende de Napelsche kwestie, waarvan wij reeds in ons vorig nommer spraken, luidt in zijn geheel aldus:

» De vrede gesloten zijnde, was het de eerste zorg van het Parijsche congres, de duurzaamheid daarvan te verzekeren. Met dat doel hebben de gevolmagtigden de kiemen van rustverstoring onderzocht, die nog in Europa bestonden; en inzonderheid hebben zij hunne gedachten op den staat van Italië, van Griekenland en van België gerigt.

» De bij die gelegenheid gewisselde opmerkingen zijn overal in eenen geest van hartelijke verstandhouding opgenomen, omdat zij ingeboezemd waren door opregte zorgvuldigheid voor de rust van Europa, en omdat zij tevens getuigden van den eerbied, die aan de onafhankelijkheid van al de souvereine Staten verschuldigd is.

» Zoo heeft in België het gouvernement, met de publieke opinie instemmende ten aanzien der buitensporigheden van zekere dagbladen, zich gezind betoond om ze met alle binnen zijn bereik liggende middelen tegen te gaan.

» In Griekenland is door het plan voor de regeling der financiën, hetwelk aan de beoordeeling der beschermende mogendheden onderworpen is, gebleken hoe zeer het Grieksche gouvernement zich beijvert om de raadgevingen van het congres ter harte te nemen.

» In Italië wordt door den Heiligen Stoel en de overige Staten erkend, dat het tijd is goedertierenheid te betoonen en tot verbeteringen in het binnenlandsch bestuur over te gaan.

» Alleen door het hof van Napels zijn de raadgevingen van Frankrijk en Engeland, ofschoon in een zeer vriendschappelijken vorm aangeboden, op hoogen toon afgewezen.

» De harde dwangmaatregelen, die het gouvernement der Beide Siciliën sedert lang als een middel van regering aangenomen heeft, beroeren Italië en zijn gevaarlijk voor de orde in Europa. Het gevaarlijke van zulk eenen staat van zaken begrijpende, hadden Frankrijk en Engeland gehoopt, die gevaren te verhoeden door wijzen raad, op den regten tijd gegeven: deze raadgevingen zijn miskend; het gouvernement der Beide Siciliën sloot de oogen voor de klaarblijkelijke waarheid en wilde den noodlottigen weg blijven bewandelen.

» Daar regtmatige aanmerkingen slecht opgenomen, de zuiverheid der bedoelingen, waarmede zij gemaakt waren, op eene beleedigende wijze in twijfel getrokken, heilzame raadgevingen met eene kwetsende taal beantwoord, en eindelijk hardnekkig in de weigering volhard werd, was het onmogelijk langer in vriendschapsbetrekking te blijven.

» Toegevende aan de wenken eener groote mogendheid, heeft het Napelsche kabinet gezocht den indruk, die door een eerste antwoord te weeg gebragt was, te verzachten; maar die schijn van toegeeflijkheid was slechts een bewijs te meer van zijn besluit om niet de minste acht te slaan op de zorg van Engeland en Frankrijk voor de algemeene belangen van Europa.

» Men mogt niet langer aarzelen; men moest de diplomatieke betrekkingen afbreken met een hof hetwelk daarin zelf zoo diepe storing gebragt had.

» Deze schorsing der officiële betrekkingen maakt geenszins eene tusschenkomst in de binnenlandsche aangelegenheden uit, laat staan eene vijandelijke daad.

» De twee gouvernementen hebben evenwel, daar de veiligheid hunner onderdanen gevaar kon loopen, ten einde daarvoor te zorgen, eskaders bijeengebragt; maar zij hebben hunne schepen niet in de wateren van Napels willen zenden, ten einde geen stof tot misvattingen te geven.

» Deze eenvoudige maatregel ter bescherming in zekere gevallen, welke niets van eene dreiging heeft, kan evenmin beschouwd worden als eene ondersteuning of aanmoediging voor degenen die den troon van den Koning der Beide Siciliën trachten aan het wankelen te brengen.

» En zoo het Napelsche kabinet, tot eene juiste beoordeeling komende van de gezindheid waardoor het Fransche en het Engelsche gouvernement geleid worden, eindelijk zijn waarachtig belang begrijpt, zullen de twee mogendheden zich haasten met hetzelve de vroegere betrekkingen weder aan te knoopen, en zich verblijden wanneer zij door die toenadering een nieuw onderpand voor Europa's rust kunnen geven."

De uitvaardiging van deze verklaring beschouwt men als de voorlooper van de tijding, dat werkelijk de diplomatische betrekkingen tusschen Napels en de Westersche mogendheden zijn afgebroken en dat de vloten zijn vereenigd, om des gevorderd tot bescherming harer onderdanen te kunnen strekken. Wat de Fransche vloot te Toulon betreft, deze ligt, volgens de jongste berigten, nog in de haven aldaar, doch was steeds zeilrée.

Buiten deze officiële verklaring wordt over de Napelsche zaak steeds hetzelfde herhaald; men maakt zich niet meer ongerust, daar ieder wel overtuigd is, dat het terugroepen der ministers van Frankrijk en Engeland geen oorlog tusschen beide landen en Napels te weeg zal brengen; maar daar alle geschil een einde moet hebben, denkt men dat Koning *Ferdinand* eindelijk eenigzins zal toegeven, al ware het slechts voor den vorm, waarmede de Westersche mogendheden zich dan tevreden zouden stellen.

Aangaande de defensive kracht van Napels deelt een deskundige, de heer *Mezzacapo*, in een militair dagblad van Turijn bijzonderheden mede, welke juist thans van belang zijn. Napels, de stad zelve aan hare golf, is in strategisch opzigt geenszins gunstig gelegen; het kan ligt bedreigd worden, zonder daartegen maatregelen van voorzorg te kunnen nemen. Eene vloot voor Napels is voldoende om het te vernielen of de regering tot toegevendheid te noodzaken. Zoo was het in 1793. Toen *Joachim Murat* in het jaar 1805 te land vijandig tegenover de Oostenrijkers stond, verscheen de commodore *Campbell* voor Napels en dwong de regentes tot de overgave der vloot. Al is de vloot van Napels nu ook sedert dien tijd sterker geworden, dan nog biedt de haven door hare geringe uitbreiding te weinig bescherming, en tevens zijn alle maritime etablissementen bij Napels of bij Castellamare aan het vuur des vijands prijs gegeven. De verdediging der kusten door batterijen is gering; het valt zeer gemakkelijk de stad niet alleen, maar zelfs de schepen in brand te steken. De omstandigheid, dat alle krijgs- en marine-materiëel in en om Napels opgehoopt is, moet voor de verdediging des lands buitengewoon schadelijk zijn, omdat de val van deze stad alleen alle verdere tegenstand breekt. Men wilde in dit nadeel voorzien door het kleine Averne- en het Lecriner meer tot militaire havens in te rigten; doch deze werken kunnen voor het oogenblik nog van geen nut zijn, omdat men daarmede nog niet ver genoeg gevorderd is. De vooruitstekende deelen der golf strekken veeleer voor den aanvaller dan voor den verdediger ten steun. De vestingwerken op Capri, het zuidelijk gelegen eiland, zijn onbelangrijk en kunnen het binnendringen eener vloot in de haven evenmin verhinderen als de eilanden Ischia en Procida. De verdediging te land (aangenomen dat het volk een aanval waagt) is slechts dan mogelijk, wanneer zij op de hoofdstad steunt; onmogelijk echter, wanneer deze van den zeekant af bedreigd wordt; want zij is het middelpunt der verdediging, en haar verlies levert alle verdedigingsmiddelen in het bezit der aanvallers.

De wervingen voor Napels worden in de Zwitsersche kantons tegenwoordig met ijver gedreven. De premiën zijn aanmerkelijk verhoogd. De 4 Zwitserregementen te Napels, welke vroeger 800 officieren en 6000 soldaten telden met 2 stukken geschut, zijn thans op ongeveer 10,000 man gebragt.

— Aan het *Journal des Débats* wordt het volgende geschreven uit Rome van den 11den: » Gisteren zijn te Santa-Passera, op drie mijlen van Rome, de werken van den Civita-Vecchia-spoorweg ingezegend. Mgr. *Tizzani* heeft in eene lange rede getracht aan te toonen, dat de Romeinsche regering gunstig gestemd is voor den vooruitgang der wetenschap en voor de groote ontdekkingen, en dat alleen voorzigtigheid haren ijver matigt. Inderdaad zijn reeds sedert twee jaren eenige straten van Rome met gas verlicht, aan de tweede sectie van den spoorweg wordt begonnen, en sedert een dertigtal jaren is bij eene bul van *Pius VII* aan de hoogeschool te Rome vergunning verleend, het stelsel van *Galilei* aan te nemen en te onderwijzen.

SPANJE.

De regering gaat voort met het nemen van maatregelen, om al het door het kabinet *Espartero* ingestelde te niet te doen. Zoo is er nu weder een decreet verschenen, waarbij de inbeslagname der goederen van *Maria Christina*, geheel van onwaarde wordt verklaard, zoodat de gewezen Koningin-regentes weder in het bezit van hare goederen is gesteld.

De opheffing van het beslag op de goederen van *Maria Christina* is eigenlijk reeds door *O'Donnell* besloten, zoodat aan de autoriteiten in de provinciën reeds de noodige bevelen daartoe waren gegeven; doch men zal zich herinneren, dat de Koningin-moeder dien maatregel van de hand gewezen heeft, omdat *O'Donnell* daaraan geen officiëel karakter heeft willen geven door het besluit in de *Gaceta* te doen verschijnen. *Narvaez* nu heeft haar die voldoening allezins gegeven.

Te gelijker tijd met dit decreet, is nog een merkwaardig besluit door den maarschalk *Narvaez* genomen, bestaande in eene zeer uitgebreide amnestie van alle veroordeelden, ter zake van het gebeurde in de maand Julij van dit jaar. Zoo schijnt dan hieruit te blijken, dat *Narvaez* den weg van gematigdheid wil betreden.

Een ministeriëel dagblad van Madrid bevestigt het gerucht, dat de regering in de eerste plaats hare zorg zoude wijden aan de kwestie der levensmiddelen. Zij heeft afgekondigd, dat het brood niet meer in prijs zal stijgen. De middelen om hierin te voorzien, zullen ongetwijfeld zwaar op de schatkist drukkan, zonder van andere bezwaren te spreken, welke uit zoodanige maatregelen noodzakelijk moeten voortspruiten. Men begrijpt ligtelijk hoe zeer deze crisis, gevoegd aan het te kort op de begrooting, veroorzaakt door de schorsing van den verkoop der geestelijke goederen, aan de regering moeijelijkheden berokkenen moet.

Overigens is er uit Spanje geen bepaald nieuws. De jongste besluiten worden thans door de dagbladen medegedeeld, waarvan de hoofdzakelijke inhoud reeds door den telegraaf bekend was. Die besluiten onderscheiden zich door de kortheid der daarbij gevoegde rapporten.

DUITSCHLAND.

De heer *Lindenberg*, redacteur van de in Pruissisch Minden uitkomende *Patriot. Zeitung*, is in de bekende zaak van den diefstal der dépêches schuldig verklaard aan beleedigingen jegens den prins van Pruissen, en door de regtbank te Potsdam veroordeeld tot negen maanden gevangenisstraf en het verlies zijner burgerregten voor den tijd van een jaar. De generaal *v. Gerlach* was als getuige verschenen.

— De hoogeschool te Greifswald vierde Vrijdag l.l. op feestelijke wijze zijn vierhonderdjarig bestaan. Behalve de Koning en de prins van Pruissen, waren uit geheel Duitschland velen derwaarts gegaan om aan het feest deel te nemen; men merkte hieronder de vertegenwoordigers van 19 Duitsche universiteiten op.

(De universiteit te Greifswald is de oudste en de rijkste der hoogescholen van den Pruisisschen staat. De eer harer stichting komt toe aan dr. *Heinrich Rubenow*. Deze zeer verdienstelijke man, uit een rijk geslacht gesproten, werd in 1450 tot den burgemeesterszetel in zijne vaderstad verheven. Het gelukte *Rubenow* den vorst *Wartislaw IX* voor zijn plan te winnen. De stichting der universiteiten in Duitschland staan in naauw verband met de uitbreiding van het Romeinsche regt. Gelijk de overige vorsten, moesten ook de hertogen van Pommeren de behoefte ondervinden, om in hun eigen land regtsgeleerde raden bij de hand te hebben. Over het algemeen ontstond, gelijk in Italië, een loffelijke wedijver onder de Duitsche vorsten, om een zetel van geleerdheid in hun land te hebben » tot het dooven van het verderfelijke vuur van het menschelijk onverstand en blindheid."

In den zomer van 1455 verzocht *Wartislaw* door een gezant te Bonn bij Paus *Calixtus* om vergunning, ten einde in de voorname stad Greifswald, welke onder eene milde luchtstreek gelegen, alle nooddruft des levens bezat en voor de naburen ligt toegankelijk was, ter eere Gods, tot het welzijn van den staat en tot vermeerdering van het ware geloof een *studium generale* voor theologie, philosophie, geestelijk en burgerlijk regt en de overige wetenschappen op te rigten; hij beloofde genoegzaam onderhoud voor de leeraren. Hij beloofde op nadere aanvraag des Pausen, vier welgelegen dorpen te schenken. Ook de burgemeester en raden van Greifswald lieten het aan soortgelijke beloften niet ontbreken; even zoo handelde ook de geestelijkheid; de adel alleen gaf van deelneming geene blijken. De eerste moeiten en kosten bleven echter aan den burgemeester *Rubenow* overgelaten. Hij overwon alle bezwaren, waaronder de tegenwerking van den hertog van Mecklenburg niet de geringste was, vermits deze, voor de in 1419 gestichte universiteit Rostock, de concurrentie van Greifswald duchtte. Hij werd dus ook, omdat hij boven alle anderen moeite en geld voor deze heilige zaak had veil gehad, tot vice-kanselier der universiteit benoemd en hem werd de last opgedragen, om een' rector te kiezen en de statuten te ontwerpen. Het was des Zondags namiddags van den 17den October 1456 toen de pauselijke bul in prachtigen optogt door de Molenpoort de stad

werd binnengevoerd en in eene plegtige vergadering van den vorst, de prelaten, de commissarissen, den raad en de voorloopig benoemde leeraren in de St. Nicolaaskerk door den bisschop *Henning* en den suffragaan bisschop *Albrecht van Sidon*, een geboren Greifswalder, geopend werd. In de vroegmis aan het hoogaltaar overhandigde *Wartislaw IX* aan den verdienstelijken *Rubenow*, den nieuwen rector, twee groote zilveren. met gouden kroonen en met een opschrift versierde scepters, als teekenen zijner magt.

Greifswald vervulde weldra de van haar gekoesterde verwachtingen. »Welke duivel heeft de Pommeren zoo schrander gemaakt," vroegen de Murksche raadsheeren, toen zij in de Pommersche, waardige tegenstanders vonden. Reeds in de tijden der hervorming echter geraakte zij in verval, zoodat zij in 1539 moest worden hersteld; zij had over het geheel veel met tegenspoeden te kampen. Door den 30jarigen oorlog kwam zij onder Zweedsche heerschappij, welke zich weinig om Duitsche wetenschap bekommerde. De hoogeschool wilde bovendien niet goed bloeijen. Op de grenzen van Duitschland gelegen, heeft zij van nature een veel kleiner gebied dan de overige universiteiten, en aan de Oostzee liggen nog drie hoogescholen, Rostock, Kiel en Koningsbergen. In de laatste eeuwen heeft het antal studenten gemiddeld niet meer bedragen dan dat waarmede de hoogeschool oorspronkelijk op den 21sten October 1456 geopend werd, namelijk 170.)

— Te Cannstatt, nabij Stutgardt, heeft den 15den dezer een treurig ongeluk plaats gehad. Eene kist met geweren en pistolen, bestemd naar Chili, doch waarbij tevens 13,000 slaghoedjes gepakt waren, is, door het indrijven van eenen zwaren spijker, ontploft, hetwelk den dood van de 2 werklieden daaraan ten gevolge gehad heeft. De glazen der kerk en nabijstaande huizen zijn door deze ontploffing tevens geheel verbrijzeld.

— Van wege de Oostenrijksche regering is thans eene verordening bekend gemaakt betreffende het huwelijk. Zij zal voor alle Katholijken met den eersten Januarij van het aanstaande jaar in werking komen, en alsdan zullen tevens worden afgeschaft al de vroegere burgerlijke en andere voorschriften, die betreffende deze aangelegenheid zijn uitgevaardigd.

Uit den aanhef blijkt, dat deze verordening zal gelden voor al de staten der Oostenrijksche monarchij, en zal strekken ter uitvoering van het concordaat, 't welk met den Pauselijken Stoel is gesloten. Men gaat daarbij uit van het beginsel, dat geen belijder van de R. K. godsdienst een huwelijk vermag aan te gaan, dan met inachtneming van al de bepalingen, welke de kerkelijke wet voor de wettigheid eener dergelijke verbindtenis heeft voorgeschreven, en dat, in geval van verschil deswege, de kerkelijke regterlijke overheid, op de bij het besluit voorgeschrevene wijze, daarin zal beslissen.

Indien een huwelijk is aangegaan tusschen echtgenooten van welke een de R. K. godsdienst niet belijdt, en deze verbindtenis voor de burgerlijke overheid is aangegaan, zal de bedoelde echtgenoot, in geval tegen de wettigheid daarvan kerkelijke bezwaren worden erkend, voor de burgerlijke overheid echtscheiding kunnen vorderen, en deze verkrijgende, zich op nieuw kunnen verbinden met een persoon die niet tot de R. K. kerk behoort, maar zoolang de gescheiden R. K. echtgenoot in leven is, met geen persoon die de R. K. godsdienst belijdt.

GROOT-BRITTANJE.

Lord *Palmerston* beleeft Maandag zijnen 72sten verjaardag en blijft, in weerwil van zijnen klimmenden leeftijd, nog in het volle genot zijner geest- en ligchaamsvermogens, terwijl hem nog steeds die levendige en hoffelijke manieren eigen blijven welke den echten gentleman kenmerken.

— Te Londen heeft een gelijk ongeluk plaats gehad als in ons vorig nommer uit Polen werd gemeld, zonder dat het evenwel hierbij zoo vele menschenlevens zijn te betreuren. Bij eene voorlezing door een jeugdig prediker in de concertzaal van Surrey Gardens, welke 10,000 personen kan bevatten, gehouden, verspreidde zich eensklaps een valsch alarm dat het gebouw instortte of in brand stond. Ieder spoedde zich naar de uitgangen, waardoor het gedrang zoo groot werd, dat zes personen gedood en een aantal gekwetst werden.

— De *Daily News* behelst een artikel dat zeer de aandacht wekt. Het betreft de Engelsch-Fransche alliantie, en tracht aan te toonen hoe deze, ten opzigte van verschillende punten, met verbreking bedreigd wordt; de schuld waarvan geheel aan Frankrijk wordt geweten. Volgens den steller, neigt die mogendheid blijkbaar te sterk naar Rusland over en heeft zich in de zaken van Bolgrad en het Slangeneiland niet krachtig genoeg betoond; heeft zich met te veel overhaasting ten voordeele van de vereeniging der Donau-vorstendommen uitgelaten en daardoor die zaak eene met Engelands inzigten strijdige wending doen nemen; heeft zij Turkije belet zich te ontwikkelen en bemoeit zich met dat rijk alleen om den invloed van Engeland tegen te werken. Tegen dit alles zou zelfs de voorondertelde eenstemmigheid ten opzigte van Napels niet kunnen opwegen. Om Frankrijk met de Engelsche staatkunde te verzoenen, raadt de steller van dit artikel de Engelsche regering aan, den wederstand tegen de plannen tot doorgraving der landengte van Suez en tot vestiging eener dienst van handelsvaart op de Pruth en den Donau op te geven, vooral naardien Engeland bij dit een en ander meer dan eenige andere natie bevoordeeld zou worden.

— Uit den feestelijken maaltijd, die voor weinige dagen ter eere van den Amerikaan *Morse*, den uitvinder van den tegenwoordig meest in gebruik zijnde druk-telegraaf, gegeven is, neemt de *Times* aanleiding om te schrijven: De electrische telegraaf is het wonder van den tegenwoordigen tijd. Nog is deze uitvinding eerst in hare kindsheid, en toch loopen de electrische draden reeds door geheel Europa en door het Noord-Amerikaansche vaste land. In de eerste 2 à 3 jaren hopen wij nog geheel andere resultaten te beleven. Reeds is het kabeltouw er, dat in de diepten der Atlantische zee zal gelaten worden. De bergen en dalen van dien grooten Oceaan zijn met het dieplood gemeten, om den meest geschikten weg voor het leggen van den electrischen draad uit te vinden. Binnen kort zal de electrische vonk, te Londen opgewekt, met de snelheid van den bliksem naar de groote boomwolstad ijlen die op de delta van de Missisippi ligt, gelijk naar de westelijkste, nieuw opgekomene plaatsen in wier omtrek de buffel en de roodhuid Indiaan zich ophouden. Gelijktijdig met dit reusachtig resultaat, zijn andere arbeiders op hetzelfde veld bezig, die voor de electrische vonk den weg tusschen het Europesche vaste land en de oevers van Noord-Afrika banen. Is dit doel eens bereikt, dan kan de gedachte met de snelheid van den bliksem onverhinderd door het oude land der Egyptenaren, of over de Roode zee of over de vlakten van Mesopotamië tot aan de steden van ons Indisch rijk en in verloop van tijd zonder twijfel ook aan het groote middelpunt van den Chineschen handel overgebragt worden. Dit is evenwel nog niet alles. De draad, die zijn punt van uitgang te Londen heeft, zal spoedig tot aan de Californische goudgroeven gevoerd worden. De correspondeerende draad, waarvan wij zoo even eenige stations hebben opgegeven, loopt dan door de Chinesche wateren en het noordelijke gedeelte der Stille zee, waarbij hij onder weg welligt het geheimzinnige keizerrijk Japan zal aanraken. Aan de westelijke keten zal hij zich te San Francisco aansluiten. Dan kan het gebeuren, dat iemand te Londen een vonk verwekt, die met éénen vuursprong in éen oogenblik de planeet doorkruist, waarop wij door de oneindige ruimte in de eeuwigheid ronddwarrelen. Iedere vonk is eene menschelijke gedachte!

— Volgens de laatste tijdingen van het eiland Madera, had de cholera, welke daar zoo vele slagtoffers gemaakt had, geheel opgehouden.

— De Londensche bladen melden, dat dr. *David Livingston*, de beroemde reiziger in Afrika, den 13den Augustus op Mauritius is aangekomen, na er eindelijk in geslaagd te zijn om den togt door de geheele uitgestrektheid van dat werelddeel, van de westelijke kust tot de oostelijke, te volbrengen. Na andere togten in de binnenlanden, is hij laatstelijk van de Kaap de Goede Hoop noord- en westwaarts tot Angola doorgedrongen, en vervolgens over Seshiké oostwaarts tot Teté en Quilimane op de oostelijke kust.

— Voor de expeditie uit Britsch-Oostindië tegen Perzië, waren, volgens berigt uit Bombay van den 12den September, ruim 5000 matrozen en marinesoldaten bestemd, waarbij nog 10,000 man geregelde troepen gevoegd zouden worden, die met 14 oorlogsstoombooten en een aantal andere bewapende vaartuigen eerst naar het eiland Karrack moesten stevenen, om water in te nemen. Sir *H. Leeke* zou denkelijk aan het hoofd der onderneming staan.

De *Globe* laat zich te dezer zake aldus uit:

» Perzië's gedrag betreffende Herat is van dien aard geweest, dat het allezins grond geeft voor nadrukkelijke vertoogen, waaraan welligt door de aanwending van wapengeweld klem bijgezet moet worden. Herat is eene positie van groot belang voor elke mogendheid, die eenen inval in Britsch Indië in den zin heeft. Perzië heeft langen tijd begeerige blikken op die vesting en haar gebied geworpen; en ware het niet dat Perzië meer of min onder Ruslands invloed stond, dan zou het voor ons weinig onderscheid maken of Herat in de magt der inboorlingen of in het bezit van den Schach ware.

» Doch wie ook maar eenigermate met de geschiedenis van den sluipswijzen vooruitgang der Russische magt in het Oosten, en met de kwalijk verborgen plannen der Russische staatsmannen bekend is, begrijpt dat Rusland steeds het oog op de Perzische golf houdt en omgaat met het plan om ten laatste meester van Perzië te worden. Daarom is het voor ons van aanmerkelijk belang dat Herat niet in het bezit van Perzië gerake. In 1838 was de dapperheid van de bevolking dier stad, geholpen door de toevallige tegenwoordigheid van een Britsch officier, genoegzaam om het Perzische leger, waardoor zij vele maanden hardnekkig belegerd werd, af te weren. In 1852 rigtte de Schach zijne gedachten wederom op Herat; maar in 1853 deed zijne eerzucht voor Engelands invloed onder, en hij sloot eene overeenkomst met den Britschen resident, waarbij hij zich verbond om geene troepen naar Herat te zenden, tenzij die plaats door buitenlandsche vijanden aangevallen werd en bijstand van hem vroeg.

» Deze overeenkomst heeft de Schach geschonden: hij heeft troepen naar Herat gezonden, en op dit oogenblik zijn die troepen welligt meester van de stad.

» Ter verijdeling der plannen van den Schach, die ongetwijfeld door den invloed van eene of andere buitenlandsche mogendheid opgewekt zijn, strekken nu de bovengenoemde aanstalten te Bombay gemaakt.

» Dat wij krijgstoerustingen maken, bewijst nog niet, dat het werkelijk tot eenen oorlog zal komen. Het is mogelijk dat de Schach terug deinst en nog tijdig begint te begrijpen, dat hij inderdaad geen beteren vriend heeft dan Engeland, dat er voor ons niets te zijnen nadeele te winnen is, en dat het in tegendeel voor ons van belang is, hem in zijnen rang onder de mogendheden van het Oosten staande te houden.

» Maar indien de Schach zich niet beter bezint, dan moeten wij hem tot inkeer brengen, en komt het tot eenen oorlog, dan ligt de verantwoordelijkheid op hem; want hij heeft een plegtig aangegaan verdrag geschonden en zijn gegeven woord gebroken."

FRANKRIJK.

In den *Moniteur* leest men, dat Keizer *Napoleon* den 19den dezer op St. Cloud gehoor heeft verleend aan de gezanten van den Koning van Ava, die door hunnen souverein naar Europa gezonden zijn om aan Z. K. M. beleefdheidsbetuigingen over te brengen en geschenken aan te bieden. In een' partikulieren brief, bij de *Indépendance Belge* ontvangen, wordt verzekerd, dat de vorst van Birmah, die door de gestadige uitbreiding der Britsche heerschappij in het nauw gebragt is, aan den Keizer ook een stuk grondgebied aangeboden heeft, hetwelk door eenen van zijne voorzaten aan Koning *Lodewijk XVI* van Frankrijk geschonken was, en eene zeer goede zeehaven moet bevatten.

— De minister van het huis des Keizers heeft aan de familiën, van wier op den 16den Maart l.l. geboren kinderen HH. MM. peet waren, het brevet daarvan toegezonden. De minister brengt in herinnering, dat bereids aan de meest behoeftige familiën hulp is verleend; dat jaarlijks een crediet op het budget van het huis des Keizers tot hetzelfde einde zal worden aangewezen, en dat, in geval de ouders der hier bedoelde kinderen mogten komen te overlijden, dit onmiddellijk ter kennis van den minister moet worden gebragt, daar het de bedoeling van HH. MM. is, dat op kosten der civiele lijst, voor de opvoeding der weezen zorg zal worden gedragen.

— Bij de ontscheping, in de vorige week, van op de Russen veroverd krijgstuig te Marseille, is eene bom gesprongen, waardoor verscheidene personen zwaar gekwetst zijn. Het blijkt dat de Russische bommen met eene naauwelijks zigtbare lont voorzien zijn; welke lont bestreken is met ligt ontvlambare stof, die door wrijving of stooting ontvlamt. De bedoelde bom schijnt met hevigheid op de straat gevallen te zijn, waardoor de lont ontvlamd is.

BELGIE.

De ultraliberalen in België trachten van den strijd over het akademisch onderwijs van den staat, partij te trekken om op nieuw alle voorstanders van liberale begrippen in den lande tot onderlinge aaneensluiting te bewegen. Deze toeleg is vooral gebleken in eene redevoering, die door den heer *Verhaegen*, een van de woordvoerders der warme liberalen in de kamer van volksvertegenwoordigers, Maandag te Gent aan een openbaar feestmaal gehouden is.

Hij herinnerde den invloed, dien de in Junij 1846 te Brussel gehouden bijeenkomst van liberalen uit alle deelen des lands, het zoogenaamde liberale congres, gehad had; daaraan werd de verkiezing eener meerendeels liberale kamer in 1847, gevolgd door de optreding van een liberaal bewind, door den redenaar toegeschreven; en hij betoogde, dat de liberale partij in de tegenwoordige tijdsomstandigheden hetzelfde middel, namelijk onderlinge aaneensluiting en zamenwerking in alle deelen des lands, behoorde en met vaste hoop op de gewenschte uitwerking konde aanwenden.

» Tien jaren geleden — zeide de heer *Verhaegen* onder anderen — waren de tijdsomstandigheden voorzeker zeer bedenkelijk, doch niet zoo bedenkelijk als thans; en evenwel zag men toen reeds al de voorstanders der liberale partij zich de onophoudelijke aanmatigingen der geestelijkheid aantrekken: zij besloten eenen dam daartegen op te werpen, en vonden hiertoe geen ander middel dan het door onze grondwet gehuldigde regt van vereeniging.

» Wij hebben thans een louter Katholijk ministerie; maar de eischen onzer tegenpartijders zijn nog grooter geworden door de verheffing der hunnen tot het hoog gezag: thans willen zij bij de monopoliën, die zij reeds bezitten, ook het hooger onderwijs voegen; en indien eenige edele gemoederen onder hen zich nog veroorloofden wederstand te bieden, zouden die weldra het slagtoffer hunner tegenkanting worden."

Met dit laatste gezegde bedoelde de spreker blijkbaar den minister van binnenlandsche zaken, den heer *de Decker*, wiens aanschrijving aan het bestuur van 's lands hoogescholen ten slotte meer bijval bij de liberalen dan bij de andere partij gevonden heeft.

» In 1831 — zoo liet hij zich ten slotte uit — hebben wij met onze tegenpartijders een vergelijk over groote beginselen van de burgermaatschappij getroffen; wij hebben aan de Belgische geestelijkheid vrijheden verleend die geene andere geestelijkheid ter wereld geniet; en thans wil men ons ontrooven hetgeen ons als het tegenwigt van die vrijheden gegeven is. De tijd voor dadingen is voorbij; men kan niet over eene en dezelfde zaak tweemaal eene transactie aangaan. Vorderen wij dan de volle uitvoering der eerste transactie, met andere woorden, vorderen wij dat de constitutie geëerbiedigd worde."

NEDERLAND.

'S GRAVENHAGE, 22 October.

Bij kon. besluit van den 17den dezer is benoemd tot substituut-officier bij de arr.-regtbank te Nijmegen, mr. *M. J. van Lennep*, advokaat te Amsterdam.

— Z. M. heeft benoemd bij het 6de regement infanterie, tot 1sten luitenant, den 2den luitenant *P. E. Perk*, van het 7de reg.; en bij het 7de reg., tot 1sten luitenant, den 2den luitenant *W. J. F. van der Blom*, van het corps.

— Het berigt, in sommige dagbladen opgenomen, dat de minister van oorlog, baron *Forstner van Dambenoy*, eerlang zou aftreden, is, naar men verzekert, immers tot dus verre, ongegrond. Gewoonlijk wel onderrigte personen verklaren, dat de baron *Forstner van Dambenoy* het bepaalde voornemen heeft, de door hem voorgedragene begrooting voor 1857 bij de Vertegenwoordiging te verdedigen.

— Het oordeel in de afdeelingen van de Tweede Kamer uitgesproken omtrent hoofdstuk X (*Oorlog*) der staatsbegrooting over 1857, laat zich gevoegelijk in *vier deelen* splitsen, waarvan elk het gevoelen van een grooter of geringer getal leden uitdrukt. Over het algemeen genomen, scheen niet zeer gunstig over deze begrooting te worden gedacht. Bij eene geregelde uiteenzetting dezer verschillende beschouwingen, schijnt het gevoelen van die leden, welke de vermindering van dit hoofdstuk tot op het cijfer van $10\frac{1}{2}$ millioen guldens voorstonden, vooraan te moeten worden geplaatst. Deze leden hebben naar aanleiding van het gevoelen van deskundigen en zelfs van den tegenwoordigen minister van oorlog begrepen, dat dit cijfer als voldoende voor onze defensie kan worden beschouwd, en dat men daarmede eene krachtige kern kan bekomen, die, in geval onverhoopt een oorlog mogt uitbarsten, waarin Nederland mogt worden gewikkeld, met buitengewone middelen en opofferingen spoedig uitgebreid en naar de bestaande behoefte kon worden ingerigt. Thans staat de organisatie van het leger op eenen al te uitgebreiden en kostbaren grondslag, die uitgaven ten gevolge heeft, welke, in verband met de kosten van de oorlogsmarine, de financiële krachten van den staat te boven gaan. Zij meenen dus, dat met het herstel des vredes, de kosten der landmagt behooren te worden verminderd.

In velerlei opzigten waren het met deze beschouwing ook andere leden eens, die, hoewel niet bepaald bij het cijfer van $10\frac{1}{2}$ millioen blijvende staan, toch van oordeel waren, dat, op de aangevoerde gronden, eene vermindering van deze begrooting noodzakelijk is. Deze leden zouden aanvankelijk voldaan geweest zijn, indien zij in de aangeboden begrooting slechts het begin van de door hen gewenschte vermindering hadden kunnen ontdekken. Maar zij moesten het betreuren, daarvan geene sporen te hebben gevonden.

Het derde gevoelen was dat van die leden, welke duidelijk aangetoond wilden zien, dat met het thans gevraagde cijfer inderdaad bereikt is hetgeen deze minister van oorlog zich voor oogen heeft gesteld. In dat geval zouden zij ook tegen deze belangrijke som niet opkomen, daar, huns inziens, de rigtige verdediging van het land, des noods, ook groote opofferingen billijkt.

Er waren eindelijk enkele leden, die, zonder in nadere beschouwingen daaromtrent te treden, zich voor dit wets-ontwerp hebben verklaard.

Een ander punt, waarover in het algemeen van gedachten is gewisseld, was de vraag, of het thans aangevraagde cijfer eigenlijk wel aan de behoeften, gelijk zij door den minister zijn voorgesteld, voldoet. Ook deze vraag werd door zeer vele leden in ontkennenden zin beantwoord. Veeleer schemerde, huns inziens, niet onduidelijk uit menig onderdeel dezer begrooting het bewijs door, dat men bij het opmaken der raming niet zoo zeer die behoefte, als wel het cijfer van $11\frac{1}{2}$ millioen in het oog had gehouden.

Onder deze algemeene beschouwingen behoort eindelijk nog opgenomen te worden de klagt, dat de aangeboden begrooting wederom sporen vertoont van een minder spaarzaam beheer, dan met regt scheen te mogen worden verwacht.

— In het thans verschenen verslag van de Tweede Kamer over het derde hoofdstuk der begrooting (buitenl. zaken) worden inlichtingen gevraagd over de houding der Regering ten aanzien der verklaring van het Parijsche congres over de kaapvaart en over het onderwerpen van alle geschillen aan scheidsregters, over den Sondtol, over de kwestie van de brug over den Rijn te Keulen, enz.

— Thans ziet het licht het tweede gedeelte van het rapport der staats-commissie, in Nov. 1855 benoemd tot het voorstellen van *maatregelen ten aanzien van de slaven in de Nederlandsche koloniën*. Het bespreekt 1) de emancipatie in Ned. West-Indië, en 2) die op de kust van Guinea.

Wat het ontwerp, door de commissie nopens de West-Indische eilanden voorgesteld aangaat, de hoofdgedachten deswege zijn: *a.* dadelijke en gelijktijdige emancipatie, behoudens schadeloosstelling der eigenaars; *b.* teruggave, voor zoo veel doenlijk, door de geëmancipeerden van de kosten hunner vrijmaking en maatschappelijke vestiging; *c.* voorbehoud om de wijze waarop de teruggave zal plaats hebben, nader te bepalen, na een van staatswege in te stellen onderzoek, zonder evenwel de opheffing der slavernij daarvan afhankelijk te stellen; *d.* overgang der geëmancipeerden onder een tutelair staatsgezag, uitgeoefend door opzettelijk daartoe benoemde ambtenaren; *e.* uitoefening van dat tutelair gezag, zonder aanwending van ligchamelijke kastijding, en *f.* bedoeld gezag belast zich voorshands met het verschaffen van arbeid voor rekening van den Staat, maar deze behoudt zich voor om, bij bevonden noodzakelijkheid, corporatiën te vormen, bestemd om voor gemeene rekening te arbeiden. Eerst na de opheffing van den tusschentoestand treedt de geheele gelijkstelling in van de thans te emanciperen slaven met de reeds vrije bevolking.

Deze beginselen werden in een ontwerp van wet opgenomen en aan stemming onderworpen; zes leden van de commissie verklaarden er zich voor, terwijl één lid, de voorstander van de voorloopige vrijmaking der kinderen, zich er tegen verklaarde, onder bijvoeging, dat hij eene dadelijke afschaffing der slavernij in beginsel moest blijven afkeuren. Het ontwerp, dienvolgens aan den Koning aangeboden, handelt, in drie hoofdstukken verdeeld, 1) over de wijze van opheffing van het meesterschap; 2) over de van het meesterschap onthevenen; 3) over de districtmeesters. De meerderheid der commissie meende de maatregelen van voorzorg gerustelijk en zonder eenige aanwijzing aan het beleid der Regering te kunnen overlaten.

Wat de slotsom der overwegingen van de commissie, betrekkelijk de afschaffing van de slavernij op de kust van Guinea betreft, zij meent op gronden aan de geschiedenis en den toestand der neger-maatschappij aldaar ontleend, dat de Nederlandsche wetgever zich van het afschaffen der slavernij aldaar, zorgvuldig moet onthouden. Hij is daartoe onbevoegd, omdat de Ned. staat aldaar, althans buiten den kring onzer vastigheden, geene souvereiniteitsregten bezit, en geene andere regten uitoefent, dan hem bij contract zijn toegekend; regten mitsdien, vatbaar om ten allen tijde door de inlandsche hoofden te worden gerevoceerd.

De slotsom der overwegingen is dus hier: »*onthouding* van regtstreeksche wettelijke tusschenkomst ten aanzien van de inheemsche slavernij, maar zorgvuldige aankweeking van versterking van onzen zijdelingschen invloed!"

Uit een bijeengetrokken overzigt van de *kosten*, aan de voorstellen der staats-commissie verbonden, blijkt, dat die kosten voor Suriname zijn geraamd op 15 millioen, en die voor de W. I. eilanden op *f* 2,357,478; totaal *f* 17,357,478.

Men treft voorts in dit belangrijk verslag vele statistieke bijzonderheden over het getal, den ouderdom en de beroepen der slaven op de Ned. Westindische eilanden aan. Op Curaçao, het voornaamste dier eilanden, telde men op den 1sten Januarij 1854, op 104 plantaadjen, 3611 slaven, of gemiddeld 34 per plantaadje; op Bonaire 767 slaven; op Aruba 332; op St. Eustatius 1071; op Saba 649.

AMSTERDAM, 22 October.

Gisteren werd alhier eene buitengewone algemeene vergadering van deelhebbers in de Nederlandsche Rijn-spoorwegmaatschappij gehouden. Er werden vertegenwoordigd 58,080 aandeelen, uitbrengende 1028 stemmen.

Met algemeene stemmen is gekozen tot president der directie, de heer *C. W. Hesleden*, en tot vice-president, de heer *F. C. Zillesen*, tot commissaris der maatschappij, de heer *M. H. Godefroi*. Wijders is het tractement van den heer *Hesleden* gebragt op *f* 12,000.

De directie is gemagtigd om eene som van hoogstens *f* 80,000 ter beschikking te stellen van eene commissie van zeven aandeelhouders, met het doel om daaruit aan de commissarissen, directeuren, hoofdbeambten of verder daartoe geregtigde personen een blijk van erkentelijkheid te geven.

De directie is mede gemagtigd tot aanleg en exploitatie van eene lijn tusschen Breukelen en Harmelen, ter nadere verbinding van Amsterdam en Rotterdam.

— Bij het berigt dezer dagen ook door ons overgenomen, dat aan den heer mr. *L. Zegers Veeckens*, vroeger redacteur der *Amersfoortsche Courant*, de gevraagde gratie door den Koning was van de hand gewezen, werd aan het slot gezegd, dat zijne afwezigheid de tenuitvoerlegging van het vonnis verhinderde. Het was evenwel niet, gelijk men uit deze woorden zou kunnen opmaken, omdat hij zich aan de tenuitvoerlegging van het vonnis wilde onttrekken. Dit heeft hij dan ook getoond, door dadelijk toen hij van de afwijzende beschikking kennis kreeg, zich naar Utrecht te begeven en ter beschikking te stellen van den procureur-generaal. Z.ed. ondergaat thans reeds zijne gevangenisstraf, die niet voor zijne schuld, maar voor die van een ander door hem wordt verduurd.

DELFT, 20 October.

In de jongst gehouden vergadering van den gemeenteraad is onder anderen behandeld en aangenomen de gemeentebegrooting voor 1857; hebbende over een post van *f* 600, aangewezen voor de uitgave van het gemeente-dagblad, de stemmen gestaakt, en zal daarover dus in eene volgende vergadering op nieuw worden gestemd. Het laat zich aanzien dat de openbaarmaking van het verhandelde in den raad, hetwelk sedert den 1sten Januarij dezes jaars plaats had, dus reeds met ultimo December zal ophouden, en men het lumineuse gevoelen van één raadslid zal deelen, *dat het niet noodig is die kosten te maken, om den ingezetenen het gemak te bezorgen, van onder het rooken van eene pijp tabak en het drinken van een glas wijn, kennis te nemen van het verhandelde in den raad.*

Een voorstel om den accijns op het gemaal te verminderen, om die *gehate* belasting van lieverlede geheel af te schaffen, is niet ondersteund, ten gevolge der opmerking van den voorzitter, dat die belasting niet gehaat is, maar dat couranten en volksmenners hebben getracht die hatelijk te maken, en dat men waarschijnlijk nog eenmaal op geheel tegenovergestelde wijze over de belasting op het gemaal zal spreken.

— Het adres, 'twelk te Leiden circuleert en waarbij de intrekking van den hoofdelijken omslag wordt verzocht, is reeds van meer dan zevenhonderd handteekeningen voorzien.

LEEUWARDEN, 22 October.

Eergisteren namiddag is de stoomboot van Dockum op Leeuwarden, die, na geruimen tijd stil te hebben gelegen, voor eenige dagen de vaart hervat had, des namiddags te 4 uur van hier vertrokken en even achter de Hooge Brug met zooveel geweld tegen eene tjalk aangevaren, dat dit vaartuig een groot gat in den boeg heeft bekomen en ook de stoomboot, schoon niet belangrijk, echter zoodanig is beschadigd, dat de vaart vooreerst weder is gestaakt. De passagiers, die door den schok vrij wat door en over elkander tuimelden, zijn er echter met den schrik afgekomen, doch de machinist moet nog al erg aan zijn hoofd verwond zijn. Men meldt niet aan wien der schippers; want het was niet duister, die botsing is te wijten, doch men voegt er, en teregt, bij, dat het ongeluk niet moede schijnt te worden de Dockumer stoomboot-onderneming van alle zijden te vervolgen.

— Zr. Ms. fregat *Alexander* zal naar Madera gaan, om de 22 Javanen van daar af te halen, die het koopvaardijschip *Twenthe* hebben in brand gestoken.

ASSEN, 22 October.

Dingsdag zijn alhier weder gevankelijk binnengebragt vijf bedelaars-kolonisten van Veenhuizen beschuldigd van brandbrieven te hebben geschreven. Zij zullen weder overeenkomstig hun verlangen de kolonie met de gevangenis verwisselen.

— Naar wij vernemen, komen bij de verkiezing van een lid der Tweede Kamer in het kiesdistrict Steenwijk in aanmerking de heeren *C. M. Storm van 's Gravesande* te Deventer, mr. *L. Metman* te 's Gravenhage, *B. P. G. van Diggelen* te Kampen en mr. *J. van Lennep* te Amsterdam.

De heer *van Lennep* heeft zich in de *Amst. Ct.* tot de kiezers in Steenwijk gewend en al degenen welke vroeger hunne stem op hem hebben uitgebragt, aanbevolen dit thans uit te brengen op den heer *Storm van 's Gravesande*, »een man die zich gedurende vele jaren in de parlementaire loopbaan heeft doen kennen als teregerust niet alleen met veelzijdige kunde en ervaring, maar ook, wat naar mijne schatting meer zegt, met zelfstandigheid en onafhankelijkheid, en wiens gemis in de Tweede Kamer gevoeld en betreurd wordt."

— Uit Bentheim wordt geschreven, dat aldaar, na herhaalde en vruchtelooze delvingen, eindelijk op ca. 40 voet diepte eene steenkolenmijn is ontdekt, welke voor haren bezitter eene goudmijn belooft te worden, aangezien de kwantiteit enorm en de kwaliteit beter is dan de Engelsche kolen en die van den Glüksberg. Daar de onderneming eene partikuliere is, de ondergrond echter den vorst toebehoort, vreest men dat deze rijke possessie aanleiding tot een proces zal geven.

Wordt de hoop niet te leur gesteld, dan is uit deze zaak voor de stoomfabrijken in Twenthe veel goeds te verwachten.

GRONINGEN, 23 October.

Bij kon. besluit van den 16den dezer zijn benoemd bij het 2de bataljon, 3de compagnie rustende schutterij in deze provincie: tot kapitein, J. ZIJLMA, thans 1ste luitenant; tot 1sten luitenant, W. LOOTS, thans 2de luitenant; en tot 2den luit., H. ZANTINGA, thans schutter.

— In het bestuur van den Oostpolder zijn benoemd de heeren P. T. DOORNBOS, H. SMIT, J. P. BOS, C. A. HOVING en W. J. BAKKER.

— Door ged. staten is vastgesteld dat de verkiezing voor een lid der prov. staten, in plaats van den heer H. B. ONNES, zal plaats hebben op Woensdag den 12den November aanstaande, en de herstemming, zoo die noodig mogt wezen, op Woensdag den 26sten daaraanvolgende.

— Ter gelegenheid van de Zuidlaarder markt is in de nabijheid van Noordlaren een groot ongeluk voorgevallen. Van een der vele rijtuigen die den weg passeerden, liep een rad uit, waardoor de paarden op hol geraakten. Zij kwamen voor den wagen weg en liepen in snelle vaart den weg langs. Twee zich op weg bevindende personen werden door hen omver geloopen, waarvan de eene, zijnde R. MONKHORST alhier, zeer ernstig gewond werd. Hij werd naar het huis van den heer R. KLINKHAMER gedragen in tegenwoordigheid van den burgemeester van Haren, die zich alle moeite gegeven heeft om hem zoo veel mogelijk tot bewustheid te brengen. Ook is dadelijk geneeskundige hulp toegediend. Hij is gisteren naar zijne ouderlijke woning hier ter stede vervoerd, en bevindt zich nog in zorgwekkenden toestand.

— Naar wij vernemen, zijn heden morgen op regterlijk bevel in het huis van verzekering alhier gebragt B. V., oud 19 jaren, en J. V., oud 13 jaren, beide wonende te Groningen, in zwavelstokken handelende, ter zake van onderscheidene diefstallen alhier gepleegd. Eerstgenoemde is reeds vroeger in handen van de justitie geweest, wegens drie diefstallen, en dien ten gevolge door het prov. geregtshof van Groningen in 1854 veroordeeld tot correctionele gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren.

Eergisteren is door de regtbank alhier veroordeeld: 1) tot gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden, in eenzame opsluiting te ondergaan, en in de kosten van het geding, de dienstmeid van een alhier wonenden schoenmaker J., wegens een' diefstal reeds vroeger door ons vermeld; 2) tot gevangenzetting voor den tijd van een jaar, en in de kosten, de pleger van den diefstal van onderscheidene goederen uit een der lokalen van het stadshuis alhier, mede vroeger door ons vermeld.

Mede is op dienzelfden dag krachtens regterlijk bevel der regtbank, in het huis van verzekering gebragt zekere T. H., arbeidster alhier, wegens diefstal, ten huize van eenen alhier wonenden bakker, en wel op een tijdstip dat de beklaagde bij bedoelden bakker tegen loon als werkvrouw dienstbaar was.

— Betrekkelijk de cholera asiatica, volgens ons vorig no. onder Warfhuizen, aan het Reitdiep, op *Stoepen* uitgebroken, berigt men ons nader, dat ook de nog twee overige kinderen daaraan reeds zijn bezweken. L.l. Zondag zijn er geweest de heeren prof. BAART DE LA FAILLE en dr. HUBER uit Groningen, in tegenwoordigheid van den heer burgemeester der gemeente Leens. Naar men hoort, moeten deze hebben verklaard, dat de ziekte hier zeer erg was. Ook bevinden er zich nog eenigen ongesteld, terwijl ook den gezonden geneesmiddelen worden toegediend.

— Daar wegens het fraaije herfstweder de landerijen zoo droog zijn, kunnen de landbouwers bijna niet eindigen met het zaaijen van winterkoren. Sommigen houden slechts een enkel stuk over om in 't voorjaar met zomervruchten te bebouwen. Bijna nimmer is er zooveel winterkoren uitgezaaid. Ook voor de arbeidslieden is dit van veel belang, daar de landbouwers met het zoeken van kweek enz. veel werks laten verrigten.

— Uit *Veendam* wordt gemeld, dat aan den logementhouder E. J. DUINTJER aldaar, bij kon. besluit van den 21sten September j.l., concessie is verleend tot het daarstellen van eene gasinrigting in zijn logement en nevengebouwen. Een Fransch ingenieur zal binnen kort derwaarts komen, om volgens eene nieuwe methode het gastoestel op te rigten.

Luchtvergiftiging.

»Men heeft dikwerf beweerd, dat men geen verschil kon bespeuren bij analyse of scheikundig onderzoek tusschen zuivere en bedorvene lucht. Dit is een dier onder het volk heerschende dwaalbegrippen, welke moeijelijk uit te roeijen zijn. Het is eene daadzaak, dat de verdikte lucht door eene menigte, in een vertrek opgehoopt aantal menschen, op de muren en wanden eene laag achterlaat, welke, wanneer men ze daarop laat, binnen weinige dagen zich vormt tot eene vaste, dikke, kleverige massa, met eene sterke lucht van dierlijke zelfstandigheid. Onder het mikroskoop onderzocht, bespeurt men een in den oogloopende aanmerkelijke verandering daaraan. Ten eersten wordt zij in plantaardige gewassen veranderd en dit wordt gevolgd door het ontstaan van eene menigte kleine diertjes: een onbetwistbaar bewijs opleverende, dat zij organische zelfstandigheden moet bevatten, daar zij anders geene organische wezens konde voeden.

»Dezen uitslag verkreeg dr. ADAM SMITH bij zijne schoone proeven over lucht en water in de steden. Hierbij bewees hij, hoe de longen en de huid beide organische stoffen afgeven, welke uit hunnen aard een doodelijk vergif zijn, dat hoofdpijn, misselijkheid, ziekte en epidemie te weeg brengt. Welnu, wanneer eenige weinige droppels van de vochtige zelfstandigheid, ontstaan door verdikking van lucht van een verpest of stinkend lokaal, in de aderen van een hond ingespoten, den dood met al de verschijnselen van typhuskoorts ten gevolge hebben, welke onberekenbare nadeelen moet zij dan niet aan menschelijke wezens toebrengen, die haar bij herhaling en onafgebroken inademen, terwijl die lucht dan nog verpestender gemaakt wordt door elkander opvolgende ademhalingen. Zulk bederf van de lucht, en dien ten gevolge eene broeikast van koorts en epidemie, kan gemakkelijk door den mensch geweerd worden. Verversching van lucht, zindelijkheid zijn voldoende om dit kwaad te keeren, en om versche lucht en zindelijkheid te erlangen, daarvoor heeft men geene gebeden, als om wonderen te erlangen, te doen; maar het zijn de uitvloeisels van het naleven van Gods wetten."

(Naar DICKENS' *Household Words.* — *Volksblad.*)

KERKNIEUWS.

WESTERLEE, 22 October. Heden is door stemgeregtigden en collatoren van Wester- en Heiligerlee opgemaakt de navolgende nominatie van predikanten, alphabetisch gesteld: ABRESCH te Muntendam; BOELES te Pingjum; HESSE te Gasselternieveen; TEN OEVER te Bellingewolde; PENON te Loppersum; POLLEN te Onstwedde, VIËTOR te Dantumawoude, en ZUIDEMA te Schraard.

TELEGRAFISCHE BERIGTEN.

EFFECTEN-BEURS.

AMSTERDAM, 23 October.

NEDERLAND Werk. Schuld	à $2\frac{1}{2}$	pCt.	$61\frac{7}{8}$.
Dito Dito	» 3	»	$73\frac{11}{16}$.
Dito Dito	» 4	»	$92\frac{13}{16}$.
OOSTENRIJK Metalliek	» 5	»	$73\frac{3}{16}$.
Dito 1851 en 1852	» $2\frac{1}{2}$	»	$37\frac{7}{8}$.
Dito Nieuwe Litt. B	» 5	»	$82\frac{7}{16}$.
Dito Nation. Metall	» 5	»	$74\frac{11}{16}$.
SPANJE Onbep. St.	» $1\frac{1}{4}$	»	$23\frac{5}{8}$.
Dito Binnenl	» 3	»	$37\frac{11}{16}$.
PORTUGAL	» 3	»	$43\frac{1}{8}$.
RUSLAND Obl. *Hope* 1798 en 1816	» 5	»	$102\frac{1}{4}$.
Dito Dito 1828 en 1829	» 5	»	$101\frac{3}{8}$.
Dito bij *Hope*	» 4	»	83.
Dito bij *Stieglitz*	» 4	»	—
N. Leening van 1855 bij *Stieglitz*, 5de serie	» 5	»	93.
Dito 6de serie	» 5	»	$94\frac{5}{8}$.

LONDEN, 23 *October*. Consols $92\frac{5}{8}$.

PARIJS, 23 *October*. Fransche 3 pCt. 66.85.

WEENEN, 23 *October*. Metalliek 5 pCt. *f* $81\frac{3}{4}$. Nat. Leening *f* $83\frac{1}{8}$. Wissel op Londen *f* 10.18. Zilver *f* $7\frac{3}{4}$.

ZEETIJDINGEN.

Binnengekomen.

AMSTERDAM 18 Oct., *Abrahams Jr.* Azia, Bat.; — 19 *v. Holdinga* Graaf van Limburg Stirum, Rio de Janeiro; *v. d. Plas* Jacoba, Liverp.; *Bos* Elisabeth, Kiel; *Alberts* Twee Gebroed., Hamb.; — 20 *Masdorp* Herm. Franciscus, Nickerie, *Hitman* Twee Gebroeders, *Hensema* Ida Beerendina, *Bossinga* Ceres, *Lever* Cath. Elisab. en *Doewes* Geerdina, Petersb.; *Koster* Margar., Riga; *Heins* Vrouwina Magrietha, Hamb.; *Kramer* Pietertje; Bremen; *de Boer* Koophandel, Bat.; *de Vries* Saramacca, Newc.; *Pekelder* Vr. Grietje, Dantzig; — 21 *Rosberger* Juno, Cardiff.

TEXEL 20 Oct., *Olthof* Jantina, Newc.; — 21 kapit. *van Vreeland* Ned. oorl. brik Zeehond, Helvoet; *Besier* Elisab. en Antoin., Akyab; *de Groot* Merwede, Norfolk; *Schuth* Zwerver, Livorno; *Corporaal* Vr. Martha en *Schuring* Antje, Newc.; *Feijes* Jonge Klaas, Stockton.

HELVOET 20 Oct., *Brugts* Broederschap, Petersb.; *de Jonge* Gesina Jantina, Reval; *Wessels* Elisab. Machtel,, Riga; *de Boer Sap* Zwaant. Thelina, *Kramer* Sophia en *Karsijns* Landman, Petersb.; *de Zeeuw Bagges* Thetis, Tromsöe.

VLISSINGEN 19 Oct., *Hazewinkel* Juffer Grietje, Petersb.; *Pot* Anna Arendina en *Eggers* Bellona, Riga.

MELBOURNE 25 Julij, *Lindeman* Kenau Hasselaar, Sydney.

CALLAO 28 Aug., *Bock* Johanna Helena, Hamburg; — 29 *de Vos* Beurs van Rott. en 1 Sept. *Rotgans* Keerier, Acapulco, den 10 dito n. Chincha vertrokken.

SURINAME 11 Sept., *ten Harmsen* Louisa Christ., Genua; — 21 *Eilerts* Javaan, Amst.

CURAÇAO 18 Sept., *Tjakkes* Curaçao, Amst.

TOBAGO 12 Sept., *Blokziel* Handel, Amst.

ROUAAN 17 Oct., *Addens* Jantje Doornbos, Bilbao.

LONDEN 16 Oct., *v. d. Wouden* Annagiena, Petersb.

Bij DEAL 18 Oct., *Bouman* Adm. v. Kinsbergen, v. Rott. n. Bat.

DARTHMOUTH 16 Oct., *Huidekoper* Nederland, v. Amst. n. Bat.

HAMBURG 18 Oct., *Brouwer* Janna, Zutphen; — 19 *Nieland* Hoop en Liefde, Amst.

BREMERHAVEN 18 Oct., *Lever* Hendrika, Petersb.; *Mulder* Annechina, Hamburg.

PILLAU 17 Oct., *de Boer* Hendrika Annegiena, Antw.

MEMEL 14 Oct., *Tap* Maria Beerta, Torravecchia.

BOLDERAA 15 Oct., *Schabeling* de Maas, Rott.; *de Boer* Catharina en *Nanninga* Elsina, Amst.; *Kramer* Catharina, Bergen; — 16 *Kolk* Jonge Boli, Stockholm.

NERVA 8 Oct., *Giezen* Twee Gezusters, Liverp.

KROONSTAD 10 Oct., *Breeland* Gezina Henderika, Stockholm; — 11 *Prange* Graaf Adolf, Corfu.

LANDSORT 13 Oct., *Orsel* Jantina Cornelia, Amst.

SANDHAMM 15 Oct., *Pik* Maria Aurelia, Amst.

Vertrokken.

AMSTERDAM 18 Oct., *Ouwehand* Bordeaux, Marseille; — 19 *Dijker* Henriëtte, Newc.; — 21 *de Jonge* Klasina Magrietha, Leer.

VLIE 19 Oct., *v. d. Star* Maria, Stettin.

HELVOET 20 Oct., *Aalborg* Hendrika, Bengalen; *de Boer* Jantina, Rouaan.

BROUWERSHAVEN 19 Oct., *Klein* Sophia Koningin d. Ned., Bat.

MELBOURNE 20 Julij, *Ruhaak* Cornelis Smit, Calcutta.

TRIEST 14 Oct., *Stang van Hees* v. d. Palm, Rott.

ANTWERPEN 19 Oct., *Roelfsema* Magdalena Johanna, Triest; *Sap* Broederliefde, avontuur.

HAMBURG 19 Oct., *Prins* Jonge Barend, *Mulder* Goede Verwachting en *Koops* Catharina, Termunterzijl.

NEUSTADT 18 Oct., *Drok* Catharina, de Oostzee.

BOLDERAA 11 Oct., *Ruygh* Morgenster, Elseneur; — 12 *Kappen* Jonge Willem, Engel.; *Pott* de Spruit en *Ahrens* Harmonie, Elsen.; *de Weerd* Groot Lankum, België; — 13 *v. d. Veen* Joh. Gesina, Elsen.

KROONSTAD 13 Oct., *de Boer* Elisab. Johanna, *Stuit* Marg. Gesina, *Visser* Maria en *Kramer* Harmonie, Londen; *Hotze* Jantje Wilkens, Answ.; *Wieringa* de Ommelanden, Harburg; *Spijkman* Juliana Louisa, *Sap* Gezina Reina en *de Jong* Cath. Cornelia, Amst.; *Meeter* Burgem. van Setten, Rott.; *van Duin* Jacobus, *Fokkes* Marseille, *Lever* Jantina Ikiena, *Vos* Cath. Knelsina, *v. Groenenbergh* Oncko en Johan en *Prins* Heiko Prins, Elseneur; *Boon* Jantina en *Kuiper* Engelina Petronella, Stockholm; — 14 *Hazewinkel* Catharina Hofland, Antwerp.; *Bekkering* Attalante, Bremen; *de Jonge* Pollux, *Nieboer* Henderika, *Smit* Freerk Jan en *Mulder* Harmina, Amst.; *Mulder* Johanna Elziena, Gron.; *Petersen* Hollandia, *Steffens* Jonge Andries, *de Jonge* Jezelina, *Kuitze* Jonge Wichger, *Wijkmeijer* Anna, *Oostra* Libra, *Zwaal* Zeemeeuw, *Sprik* Alida, *de Boer* Maria, *Bakker* Harmonie, *Schuring* Egberdina Anna, *Dijk* Apollos, *Fekkes* Tjallinga Aurelia, *Brouwer* Argo en *Naaije* Alberdina Edziena, Elseneur; *Deen* Geziena Elziena, Rendsburg.

ZOUTKAMP, 22 Oct. Binnengek. 21 Oct., *Blanter* Jantina, Memel; *Balkema* Juffer Grietje, St. Davids.

Zeilklaar: *van Dalen* Eendragt en *Schut* de Zwaluw, Newc.

OOSTMAHORN, 21 Oct. Ter reede gearriveerd 19 Oct., *Bunger* die Bruderliebe, v. Hamburg n. Makkum.

Vertrokken 21 Oct., *de Winter* Catharina en 21 *van der Leest* Hoogezand, Newc. en *Schippers* Sirene, avontuur, alle 3 v. Gron.

DELFZIJL, 21 Oct. Binnengekomen 17 Oct., *Geltes* 2 Gezusters, Bremen; *Innen* Diederich en 19 *Hinrichs* Vrouw Metta, Nessumerzijl; *Menholst* Imelina, Bremen; — 20 *Hillebrands* Vrouw Maria, Emden; *Velvis* Catharina Groenewold en *de Groot* Twee Gebroeders, Ditzum; *de Boer* Hinderika, Bremen.

Vertrokken 17 Oct., *Oetzes* de Hoop, Emden; *Erenius* Dorothea, Leer; *de Waal* 4 Gebroeders, avont.; — 20 *Bolmeijer* Onrust, Hamb.

ALGO-BAAI, 18 Aug. Het schip Sara Lydia, kapit. *B. v. d. Tak*, van Batavia naar Rotterdam, alhier met schade binnengeloopen, is nagezien, en, na gedeeltelijk gelost te hebben, afgekeurd en zal verkocht worden. De lading was grootendeels beschadigd; 500 balen koffij zijn verkocht en 1500 balen zullen den 14den dezer verkocht worden; het overige vervoerbare gedeelte der lading zal overgescheept worden in het Engelsche schip Star of Peace, kapit. *Holdsworth*.

Gepraaid den 17 Aug., op 31° Z.Br., 13° O.L., *Töpper* Prins Hendrik, v. Bat. n. Havanna. — Den 22 Aug., op 3° 57' Z.Br., 17° 47' W.L., *Hoffman* Nieuw Lekkerland, v. Amst. n. Bat. — Den 27 Aug., op 12° 30' Z.Br., 9° 30' W.L., *Willers* Diana, v. Bat. n. Amst. — Den 3 Sept., op 5° 13' N.Br., 21° 25' W.L., *Ninck Blok* 's Gravenhage, v. Akyab n. Falmouth. — Den 6 Sept., op 9° 35' N.Br., 22° 50' W.L., *Klok* Elisabeth, v. Rott. n. Bat. — Den 6 Oct., op 37° 10' N.Br., 33° 40' W.L., *Janse* Amicitia, v. Bat. n. Amst. — Den 11 Oct., op 48° N.Br., 9° W.L., *Brockx* Adriana Petron., v. Rott. n. Bat. — Den 12 Oct., op 46° 30' N.Br., 10° W.L., *van Geelkerken* Delft, v. Rott. en *Knappert Jr.* Laurentius en Emilia, v. Amst., beide n. Bat. — Den 16 Oct., op 49° 5' N.Br., 8° 46' W.L., *v. d. Burg* Willem III, v. Akyab n. Falmouth.

LIJST DER NEDERLANDSCHE SCHEPEN welke de Sond gepasseerd zijn.

17 Oct. *Hazewinkel*, Deelia, v. Helmsdale n. Dantzig, m. haring.
Hansen, Hillechina, v. Aalborg n. Dantzig, m. ballast.
Puister, Rieka, v. Newc. n. Koppenh., m. stukg.
Potjewijd, Alida Elisabeth, v. Riga n. Amst., m. hout.
Dijk, Maria Cathar., v. Riga n. Amst., m. hout.
18 —— *Alberts*, Gesina Jantina, v. Weile n. Koningsb., m. ballast.
Oldenburger, Johanna, v. Stettin n. Harlingen, m. balken.
Wessels, Juno, v. Stockholm n. Papenburg, m. ijzer.
Mewes, Margaretha, v. Amst. n. Koningsb., m. stukg.
Maas, Minerva, v. Windau n. Leith, m. hout.
Duintjer, Friso, v. Stettin n. Rott., m. rogge.

De wind den 17 Oct. Z.W.; den 18den W.Z.W., W.

LAATSTE BERIGTEN.

Binnengekomen.

AMSTERDAM 21 Oct., *van der Meer van Kuffeler* Burgemeester van Reenen, Bat.

TEXEL 21 Oct., *de Grooth* Margar. Gesina, Grangemouth.

VLIE 20 Oct., *Kuiper* 5 Gezusters en *Mulder* Alida, Newc.; *Bekkering* Berend. Hugues, Koningsb.; *Pekelder* Grietje, Dantzig; *Schuring* Antje en *de Groot* 3 Gezusters, Noorw.

HELVOET 21 Oct., *Peper* Alida, Riga.

VLISSINGEN 20 Oct., *van der Wijck* Francisca, Triest.

BANFF 15 Oct., *Vorenkamp* Cornelia en *Kramer* Philothea, Petersb.

MONTROSE 16 Oct., *Oldenburger* Catharina, Petersb.

COWES 20 Oct., *Meijboom* van Oldenbarneveld, v. Rott. n. Valpar., met verstopte pompen, enz.

Bij PORTLAND 17 Oct., *Wilton van Reede* de Schelde, v. Rott. n. Buenos Ayres.

LONDEN 20 Oct., *Roderkerk* Westkapelle, Shanghae; *Woortman* Antje Brons, Taganrog; *Borgman* Cornelius Dasse Viëtor, Riga.

LIVERPOOL 19 Oct., *Borst* Jacobus, Runcorn.

HULL 18 Oct., *Meeter* Hensina, Stockholm.

FALMOUTH 18 Oct., *van den Burg* Willem III, Akyab; *Martens* Minerva, n. Amst. en *Ninck Blok* 's Gravenhage, n. 't Nieuwediep, beide v. Akyab; *Bakker* Adriana Sophia, Galatz, m. schade.

Bij DUNGENESS 19 Oct., *de Groot* St. Vincentius van Paulo, v. Rott. n. Boston.

Bij DOUVRES 19 Oct., *Hooglandt* Caesar, v. Soerabaija n. Rott.

LISSABON 12 Oct., *Scherpbier* Alberdina, Newc.

KONSTANTINOPEL 6 Oct., *Hazewinkel* Christina Cath., Taganrog.

PILLAU 18 Oct., *Eisinga* Cathar. Charl., Rouen; *de Jonge* Hendrika, Dundee.

Vertrokken.

AMSTERDAM 22 Oct., *Hagen* Petron. Cath., Bat.; *de Vries* Alida Maria, Bombay; — 23 *Huisman* Anja Sietsia, Triest; *Albers* Elschlea, Hamburg.

TEXEL 21 Oct., *Struik* Carolina, Gothenb.; *Valck* Argo en *Pluim* Stad Almelo, Noorw.

VLIE 19 Oct., *Fenenga* Agatha, Sunderl.; — 20 *de Jonge* Margar. Hendr., Noorw.

PILLAU 18 Oct., *Deddes* Alberdina, Lond.

CARDIFF 17 Oct., *Hazewinkel* Roelf. Kuiper, Hamb.

RAMSGATE 19 Oct., *Nyman* Margar. Herm., Napels; *Olberding* Welmoet, Lissabon.

COWES 20 Oct., *ten Zeldam Ganswijk* Billiton, Amst.

DARTMOUTH 19 Oct., *Huidekoper* Nederl., v. Amst. n. Bat.

PORTSMOUTH 19 Oct., *Bus* Voorwaarts, v. Akyab n. Amst.

FALMOUTH 19 Oct., *Wever* Henriëtte, v. Galatz n. Cork.

QUEENSTOWN 18 Oct., *de Boer* Fenna, Cardiff; *Collenteur* Vr. Maria, v. Venetie n. Liverpool.

PORTLAND 18 Oct., *Klunder* Gruno, v. Amst. n. Triest.

LEITH 18 Oct., *van Weerden Poelman* Doethea Christina, Inverkeithing.

BRIDLINGTON 19 Oct., *Renneberg* Herman Eduard, v. Arch. n. Rott., na gerepareerd te hebben.

Zeilklaar.

NEWCASTLE 18 Oct., *de Jong* Diewerdina, Lubeck; *Waterborg* Fokkina, Nieuwediep; *Rasker* Harmina Gesina en *Sprik* Grietina Hilleg., Gron.

SCILLY, 18 October. Het schip Grietje Weemhoff, kapit *Pott*, van Cardiff n. Rott., alhier binnengeloopen, is den 15den dezer, in een' hevigen storm, aan den grond vastgeraakt; heeft schade aan de kiel bekomen en is bezig met lossen.

BURGERLIJKE STAND.

Van den 17den tot en met den 23sten October 1856 zijn te *Groningen* geboren 7 zoons en 9 dochters; gehuwd 4 paren; overleden 5 ouden en 10 jongen.

HANDELSBERIGTEN.

GRAANMARKTEN.

ROTTERDAM, 20 *October*. Tarwe: N. Zeeuwsche, Vlaams. en Overm. 25 ct. lager met trage koopers voor de mindere soorten; goede en puike *f* 13,25 a *f* 14,50; mindere *f* 11 à *f* 13; jarige *f* 14 a *f* 16,25; roode schaarsch en ruim prijshoudend: 161 ℔ Hoogl. Kleefs. *f* 475; 160 ℔ dito *f* 465, *f* 470, *f* 480; 156 ℔ Kleefs. *f* 440; 158, 159 ℔ Bovenl. Ris *f* 445, *f* 450; 162, 163 ℔ Petersb. Cub. *f* 390; 152, 154 ℔ witb. Pools. *f* 485, *f* 500. — Rogge: Overm., Zeeuws. en Vlaams. 20 ct. lager, *f* 8 a *f* 9,20. Voorts 143 ℔ Stockh. *f* 250; 145, 146 ℔ Arch. *f* 254, *f* 257. — Gerst: Zeeuws., Vlaams. en Overm. 20 cent lager, *f* 6,40 a *f* 6,70; dito Zomer *f* 6 a *f* 6,80. — Haver 20 cent hooger: Zeeuws. en Inl. Korte *f* 4 a *f* 5; dito Lange *f* 3 a *f* 4,40. — Boekweit op 140 ℔ Noordbrab. *f* 255 a *f* 260; Vlaamsche *f* 253; Rijn *f* 257 a *f* 260. — Erwten: Zeeuws. Groene 50 cent lager, *f* 8 a *f* 9; groote dito *f* 8,25 a *f* 9,75; Gelders. Graauwe *f* 12 a *f* 15. — Boonen: Zeeuws. en Walch. Witte 50 cent lager, *f* 8,50 a *f* 10; dito Bruine 50 cent lager, *f* 8,50 a *f* 11; dito Paardenboonen 20 ct. hooger, *f* 5,75 a *f* 8. — Koolzaad: Zeeuwsch gestort 80 p. vl.; dito in zakken 65, 75 p. vl. a 78, 81 p. vl.; Overm. gestort 83 p. vl.; Vlaamsch gestort 82 p. vl.; Zomer 55, 56, 57, 58 p. vl. — Kanariezaad: *f* 13 a *f* 14,25.

Van den 21sten. Tarwe: 160, 161 ℔ Hoogl. Kleefs. *f* 470, *f* 475. — Rogge: 140 ℔ Petersb. *f* 230 bij groote partij.

AMSTERDAM, 22 *Oct.* Nieuwe roode Tarwe bij partij merkelijk lager, andere soorten bij kleinigheden als voren, verkocht: 132 ℔ n. witb. Pools. *f* 495; 127 ℔ j. b. dito *f* 465, *f* 475; 129, 131 ℔ n. Nassaud. *f* 430, *f* 445; 127, 131 ℔ n. Rijn *f* 405, *f* 425; 118 ℔ geringe n. Gron. *f* 280; 131 ℔ n. Kubanka *f* 372. — Rogge bij gerijven onveranderd: 120 ℔ Amerik. *f* 266, *f* 268; 118, 119 ℔ Arch. *f* 246, *f* 249; 117 ℔ dito *f* 237; 117 ℔ Petersb. *f* 234; 138 ℔ Haarlemmerm. *f* 225. — Boekweit slap en vernieuwd *f* 10 a *f* 12 lager afgegeven: 117 ℔ Gooische *f* 252. Andere soorten in dezelfde verhouding aangeboden, maar zonder kooplust. — Gerst en Haver zonder handel.

Koolzaad onveranderd: op 9 vat in Nov. 86 p. vl.; April 84 p. vl. — Lijnzaad in een doen 104, 105 ℔ Arch. *f* $322\frac{1}{2}$, *f* 325. — Raapolie dadelijk en op levering williger: op 6/w. *f* 52; vlieg. *f* 50,50 a *f* 50,75; Nov. *f* 50 a *f* 50,25 a *f* 50; Dec. *f* 49,75; Mei 1857 *f* 47 a *f* 47,25. — Lijnolie door windstilte merkelijk hooger betaald: op 6/w. *f* 45; vlieg. *f* 43,50 a *f* 44; Nov. *f* 42,50 a *f* 43; Dec. *f* 40,50 a *f* 41. — Hennepolie op 6/w. *f* 46,25; vlieg. *f* 45.

LONDEN, 20 *Oct.* De inl. Tarwe heden ter markt was van zeer vochtige gesteldheid, ten gevolge waarvan in 1 a 2 sh. prijsverlaging werd bewilligd; enkele drooge partijen golden de vorige notering. Vreemde ging tot vorige koersen slechts tragelijk van de hand. — Gerst en Haver lusteloos. — Boonen en Erwten bedongen de hoogste vorige prijzen.

Van den 22sten. Tarwe en Haver met ruimen aanvoer; prijzen onveranderd, stille markt.

VEEMARKTEN.

LONDEN, 20 *Oct.* Ter markt was heden over het algemeen veel veel vee aangevoerd, namelijk: 5400 runderen, 168 kalveren, 21,154 schapen en 630 varkens. De handel was van alle soorten slap en de prijzen ongeveer dezelfde als l.l. week.

EFFECTEN-BEURS.

AMSTERDAM, 22 *October*.

NEDERL., Werk. Schuld $2\frac{1}{2}$ pCt. $61\frac{13}{16}$, $62\frac{1}{8}$, 62; Dito Dito 4 pCt. $93\frac{1}{4}$, $93\frac{3}{8}$. — SPANJE, Onb. Stukk. $1\frac{1}{2}$ pCt. $23\frac{1}{4}$, $23\frac{9}{16}$; Dito 3 pCt. $41\frac{7}{8}$; Dito Binnenl. a 6/m. 3 pCt. $37\frac{5}{8}$, $37\frac{3}{4}$, $37\frac{5}{8}$; Coupons-Bew. $5\frac{1}{8}$, $5\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{4}$. — PORTUGAL, te Londen 3 pCt. 43, $43\frac{1}{8}$. — RUSLAND, Oblig. *Hope en Co.* 1798 en 1816 5 pCt. $102\frac{1}{4}$, $102\frac{3}{8}$, $102\frac{3}{8}$; Dito 1828 en 1829 5 pCt. $101\frac{3}{4}$; Cert. bij *Hope* 4 pCt. $83\frac{1}{8}$; Dito van Inschr. in Assign 6 pCt. $62\frac{3}{4}$. — POLEN, Cert. 4 pCt. $76\frac{1}{4}$.

OOSTENRIJK, Metall. 5 pCt. $73\frac{1}{16}$, $73\frac{1}{8}$, $73\frac{3}{16}$; Dito Nation. 5 pCt. $74\frac{1}{2}$, 75, $74\frac{3}{4}$; Dito Nieuwe 1847 $2\frac{1}{2}$ pCt. 38, $38\frac{1}{8}$; Dito 1851 en 1852 $2\frac{1}{2}$ pCt. 38, $38\frac{1}{8}$; Dito Nieuwe en Dito 1854 5 pCt. $82\frac{5}{8}$, $82\frac{3}{4}$; Weenerb. bij *Goll en Co.* 4 pCt. 61; Braz. 5 pCt. $98\frac{1}{8}$; Mexik. $20\frac{1}{8}$; Gren. $20\frac{13}{16}$, $\frac{7}{8}$; Dito Onb. $20\frac{13}{16}$, $\frac{7}{8}$; Venez. 33, $\frac{1}{2}$, 33; Dito Onb. 33, $\frac{1}{4}$, 33; Dito Uitg. $13\frac{3}{4}$, 14; 5 pCt. Russen bij *Stieglitz* 5de Serie $92\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$; Dito 6de Serie $94\frac{9}{16}$, $\frac{7}{16}$, $\frac{1}{4}$; 5 pCt. Thes. Amst. $101\frac{7}{8}$.

Holl. fondsen waren, bij geringe affaire, een weinig aangenamer. — De vreemde effecten waren iets gunstiger gestemd, bij geanimeerden omzet in Oostenr. — Van de overige is alleen de willige houding der Venez. te vermelden, die zich circa $1\frac{1}{2}$ pCt. sedert gisteren in prijs verbeterd hebben, op de hooger afkomende koersen derzelve van Londen van heden. — Het geld was heden ter beurze meer aangeboden, en op prolongatie werd het $\frac{1}{2}$ pCt. lager dan gisteren afgegeven.

Spaansche Cred. *f* 64; Aand. Beijersche Spoorw. *f* 33, *f* $32\frac{3}{4}$; 7 pCts. Illinois Central $85\frac{3}{4}$.

Koers van het Geld: Beleen. 5; Prolong. 5, $\frac{1}{4}$, 5; Disc. 5 pCt.

Laatste prijzen te 5 uur: Integralen 62; Spaansche $1\frac{1}{4}$ pCt. $23\frac{1}{2}$ a $\frac{9}{16}$; Binnenl. 3 pCt. $37\frac{5}{8}$ a $\frac{11}{16}$; Metall. 5 pCt. $73\frac{1}{16}$.

ADVERTENTIEN.

NEDERLANDSCHE VEREENIGING
TOT
Afschaffing van Sterken Drank.

VERGADERING van de AFDEELING ***GRONINGEN***, op DINGSDAG den 28sten October e.k., 's avonds te 8 uur, in de BENEDENZAAL van 'T CONCERTHUIS.
SPREKER: Ds. **AMSHOFF.**
De Toegang staat voor allen open.

Monsieur **A. CLAVIER**, de *Leeuwarde*, donnera 3 **SOIRÉES LITTÉRAIRES** les Samedis 22 Novb. 1856, 20 Janvier et 16 Mars 1857 dans la SALLE de CONCERTS à *Groningue*. — Il traitera quelques points importants de la littérature contemporaine, et déclamera des scènes de MOLIÈRE. Il ose compter sur la bienveillance du public distingué de *Groningue*. La LISTE de SOUSCRIPTIONS et les CARTES sont déposées chez Mr. VAN WICHEREN, Libraire. La Soirée commence à 7 h. Pause d'une ½ h. On finit avant 10 h.

HUWELIJKS-, GEBOORTE- EN STERFBERIGTEN.

*** Getrouwd:

O. ATZEMA KRUIGER,
Predikant,
laatst Wedn. van L. BEUKER,
met
A. VAN DIJK,
van *Foxham*.

KROPSWOLDE, 20 October 1856.

*** Heden beviel van eene DOCHTER I. A. L. VAN BERGEN, geliefde Echtgenoot van
Mr. J. S. G. KONING.
WEDDE, 16 October 1856.
Eenige kennisgeving.

*** Bevallen van eene DOCHTER J. DE MUINCK BELLINGA, Echtgenoote van
B. H. CROL.
EEXTA, 16 October 1856.

*** Bevallen van eenen ZOON ANTJE KLEIN, Echtgenoot van
H. SMITH DUIN, *Scheepskapitein*.
WINSCHOTEN, 20 October 1856.

*** Heden beviel door Gods goedheid zeer voorspoedig van een' welgeschapen ZOON, mijne geliefde Echtgenoot FROUWINA DE GOCK—DE COCK.
WINSCHOTEN, 22 October 1856.
T. DE COCK.
Eenige kennisgeving.

*** Heden overleed onverwachts, na eene korte ziekte, tot diepe droefheid van mij en mijne Kinderen, mijne geliefde Dochter ANNECHIENA, in den nog jeugdigen leeftijd van ruim 25 jaren.
VEENDAM, 19 October 1856.
K. WILKENS.

*** Heden overleed, na eene hevige ziekte van tien dagen, onze dierbare Vader W. DEUTGEN, sedert 1826 *Instrumentmaker en Amanuensis bij het Natuurkundig Kabinet aan de Hoogeschool te dezer Stede*, in den ouderdom van ruim 77 jaren.
GRONINGEN, 20 October 1856.
L. DEUTGEN.
Mede namens Broeders en Zusters.

*** Heden overleed, tot mijne, mijner Kinderen, Behuwd- en Kleinkinderen bittere droefheid, mijne geliefde Echtgenoot ELIZABETH H. CROL, in den ouderdom van 74 jaren en 9 maanden, na eene genoegelijke echtvereeniging van 52 jaren.
WINSCHOTEN, 20 October 1856.
J. GROENIER.

*** Heden werden wij op nieuw in rouw gedompeld, door het overlijden van ons geliefd jongste Dochtertje, JETSKE HINNOLDINA ALIDA, slechts zes maanden oud.
GRONINGEN, 21 October 1856.
H. W. SLOTHOUWER.
B. S. B. SLOTHOUWER—OTTENHOFF.

*** Heden avond te tien uur overleed, in den hoogen ouderdom van 83 jaren en ruim 6 maanden, aan een langzaam verval van krachten, HINDRIK KARS HIDDING, Weduwnaar van MARIJKE ROELFS OLDENZIEL.
HOOGEZAND, 21 October 1856.
J. VEENHOVEN, H.z.,
F. J. HOEN,
Executeuren Testamentair.
Dienende deze voor bijzondere en algemeene kennisgeving.

*** Heden overleed plotseling, aan de gevolgen eener hevige beroerte, tot bittere droefheid van mij, mijnen aangehuwden Zoon, en zijne vele vrienden, mijn hartelijk geliefde Echtgenoot G. W. SIKKENS, *Oud-Commies bij het Bestuur van de Provincie Groningen*, in den ouderdom van 62 jaren en ruim vijf maanden, na eene gelukkige echtvereeniging van ruim 36 jaren.
GRONINGEN, 22 October 1856.
J. KUIPER,
Wedw. G. W. SIKKENS.

*** Door de Erven **C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA**, te *Groningen*, wordt met het beste succes gedebiteerd:

Aan den Haard.

Geschiedenissen uit het dagelijksche leven,
FRANZ HOFFMANN
NAVERTELD
DOOR
J. J. A. GOEVERNEUR.
PRIJS f 1,50.

EEN
DRENTHSCH GEMEENTE-ASSESSOR
MET ZIJNE
TWEE NEVEN
OP REIS NAAR
Amsterdam,
in 't voorjaar van 1842,
TWEE DEELEN, gr. 8vo, met PLATEN.
Prijs [f 8—50] **f. 6—00.**

DE WET
BETREFFENDE
MINDERJARIGHEID EN VOOGDIJ
opgehelderd door **Practische Aanmerkingen:** een Handboekje voor Voogden en Toeziende Voogden.
PRIJS f 0,50.

Aan de Inteekenaren is verzonden:
No. **17** en **18** van het
GODSDIENSTIG HUISBLAD.
Stichtelijke Lectuur voor Verstand en Hart,
ONDER HOOFDREDACTIE VAN
Dr. E. J. DIEST LORGION
MET MEDEWERKING VAN EEN AANTAL MET ROEM BEKENDE VADERLANDSCHE GELEERDEN.

Inhoud: Blad 17. *Bijbelverklaring*. Inleiding tot den brief aan TITUS. — *Kerkgeschiedenis*. De Grieksche Kerk: III. Levensschets van den Hervormer LAMBERT VAN AVIGNON; door C. P. L. RUTGERS. — Een paar trekken van LUTHER.

Blad 18. *Bijbelverklaring*. Titus 3, vs. 3. — *Kerkgeschiedenis*. De Grieksche Kerk: IV. — *Mengelingen*. De Makkabesche helden: I. MATTATHIAS en JUDAS; door U. P. GOUDSCHAAL. — Genieten — 's levens doel; door J. P. ESCHER. — Onbeschaamdheid eene deugd; door denzelfden.
Jaarlijks verschijnen 26 Nommers in roijaal octavo, tegen den prijs van f 4—00.

Geldleening.

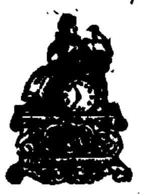
BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Gemeente *Delfzijl* adverteren, dat ten KANTORE van den ONTVANGER hunner Gemeente, van den **21sten** tot en met den **29sten der loopende maand**, tot **deelname** zal voorliggen: een **PLAN** tot **NEGOTIATIE**, bij **AANDEELEN** van f **250**, van een KAPITAAL groot f **7,800**, rentende **4** of **4½ pCt.**, met de daarbij behoorende LIJST van INTEEKENING.
DELFZIJL, 18 October 1856.
Burgemeester en Wethouders voornd.:
J. J. BORST, *L. B.*
De Secretaris:
B. DIJK.

De GECOMMITTEERDE SCHEPPEREN uit het ZIJLVEST der ***DRIE DELFZIJLEN*** gedenken, op WOENSDAG den 5den November e.k., te drie uur des namiddags, bij de ZIJLEN te *Delfzijl*, publiek te verkoopen: **TWEE OUDE STORMDEUREN, OUD KOPER** en hetgeen er meer aan AFBRAAK zal worden gepresenteerd.
SLOCHTEREN, 22 October 1856.
De Overste Schepper:
W. HORA SICCAMA VAN SLOCHTEREN.
De Secretaris:
R. P. CLEVERINGA, J.z.

HEDEN VOORMIDDAG

te 10 uur **VERVOLG** van den **VERKOOP** ten Huize van den Heer PHILIPPONA.
J. H. GEERTSEMA, C.z.,
Notaris.

PUBLIEKE VERKOOPING.

Op WOENSDAG den 29sten October en volgende dagen, des voormiddags te 10 uur, zullen, vóór en in het *Hotel de Doelen*, aan de Groote Markt te *Groningen*, publiek worden verkocht: Eene groote en aanzienlijke partij MAHONIEHOUTEN, EIKENHOUTEN en andere **MEUBELS**, als CANAPÉ, KABINETTEN, CHIFFONIÈRE, SECRETAIRES, COMMODES, PENANTTAFELTJES met Marmeren Blad, onderscheidene TAFELS, STOELEN, LEDEKANTEN, KASTEN enz.
Voorts diverse SPIEGELS, PENDULES, ORNAMENTEN; fraaije LICHTKROON, OVERGORDIJNEN, GLASGORDIJNEN, LAMPEN, KAGCHELS, VLOERKLEEDEN en KARPETTEN; kostelijk TAFELGOED en BEDDELINNEN, PORSELEINEN en andere TAFELSERVIEZEN, fraai GLAS- en AARDEWERK, PORSELEIN; eene groote partij kostelijke BEDDEN en MATRASSEN; — veel en uitmuntend TAFELZILVER; eene aanzienlijke hoeveelheid gewone en fijne WIJNEN; wijders eene groote partij KOPER- en TINGOED, IJZER-, BLIK- en VAATWERK, eene beste MELKKOE en hetgeen meer zal worden aangeboden.
Te bezien Dingsdag bevorens van 10 tot 3 uur, OP BEWIJZEN VAN TOEGANG, ten Kantore van den Notaris te bekomen, tegen betaling van **tien Cent**, ten voordeele van de **algemeene Armen** der Gemeente *Groningen*.
J. H. GEERTSEMA, C.z.

Dingsdag den 4den November

1856, ten Huize van den Kastelein EEKHOFF, aan de Groote Markt te *Groningen*, des avonds te 7 uur, zal publiek ter verkoop worden aangeboden:

I. De **in volle werking zijnde MACHINALE WOLSPINNERIJ, KOORD- EN VETERBANDSLAGERIJ, VERWERIJ ENZ.**, gedreven wordende onder de FIRMA **VERSCHUIR en KEIZER en Co.**, met al de daarbij behoorende GEBOUWEN, STOOMMACHINE, SPINMACHINES, naar het nieuwste systeem uit de beste Fabrijken, TWIJNMOLENS, KOORD-, VETERBAND-, PLETNESSEL- en ANDERE MACHINES en GEREEDSCHAPPEN. Alles staande en gelegen in den Musschengang te *Groningen*.
II. Vijf AANDEELEN in de MACHINALE VLASSPINNERIJ te *Groningen*.
III. 1/32 AANDEEL in het BARKSCHIP *LEWE VAN NIJENSTEIN*, bevaren door Kapitein R. BORCHERS.
IV. 1/32 AANDEEL in het BARKSCHIP *ADOLF VAN NASSAU*, bevaren door Kapitein J. A. HOLLUM.
De Fabrijk te aanvaarden op den 1sten Januarij 1857 of vroeger, naar keuze van den Kooper.
Te bezien na den 1sten November e.k. na bekomen vergunning, ten KANTORE van de Fabrijk aan te vragen.
De Fabrijk is inmiddels **UIT DE HAND TE KOOP** en blijft voortdurend in volle werking, zullende alle orders aan de Firma VERSCHUIR en KEIZER en Co. opgegeven wordende, op de gewone wijze uitgevoerd worden.
Nadere informatiën ten KANTORE van den ondergeteekenden Notaris
Mr. J. H. GEERTSEMA, C.z.

In de maand JANUARIJ e.k. zal publiek worden verkocht: Eene roijale **HEEREN BEHUIZING**, get. C 7, met WOONKELDER er onder en KOETSHUIS en STALLING er achter, staande Oostzijde aan de Groote Markt te *Groningen*, en uitkomende in den Grooten Gang naast de Poelestraat, wordende door Jhr. Mr. P. P. GRUIJS en Mevrouw bewoond.
Mr. J. W. QUINTUS, *Notaris.*

Verkoophuis

IN DE OOSTERSTRAAT ALHIER.
MAANDAG den 27sten October a.s., des voormiddags te 10 uur en volgende dagen, de GEANNONCEERDE VERKOOPING van **GALANTERIEN, PORSELEIN, KRISTAL, GLAS- en AARDEWERK.**
Te bezien des ZATURDAGS bevorens, van 10—12 en van 2—5 uur.
HEKKEMA & BARLINCKHOFF.

*** Ten overstaan van Mr. **A. HOMAN**, Notaris te *Vries*, zullen, op ZATURDAG den 1sten November 1856, des voormiddags te 10 uur, te *Eelde*, ten Huize van den Kastelein HILBRANTS, publiek worden verkocht:

Een HUIS en HOF en bijzijnde, sedert jaren **zeer bekende SMEDERIJ**, staande en gelegen aan den Hooiweg te *Eelde*, benevens eenige Perceelen BOUW-, HOOI- en WEIDELAND, gelegen te en onder *Eelde*, groot min of meer 4 Bunders; alles toebehoorende aan ALBERT BULS, te *Eelde*; en CONSORTEN.
VRIES, 21 October 1856.
A. HOMAN.

BESTE
Smids- en Kagchel-Steenkolen

te bekomen bij
H. BOLTE & ZOON,
aan Der-A.

*** Zeer net bewerkte NEDERLANDSCHE ½ **MUDDEN** en **ONDERDEELEN**, met KOPER- en IJZERBESLAG, tot zeer goedkoope prijzen, te bekomen bij
HESSELINK & Co., *Bierbrouwers.*
GRONINGEN, 1856.

BESTE
SMIDS- EN KAGCHEL-STEENKOLEN

zijn bij voortduring te bekomen bij
J. J. SCHEEPERS,
hoek van de O. Ebbingestraat en de Spilsluizen.

G. NIENHUIS, *Bleeker*,

is **VERHUISD** van het Kleine-poortje naar den **OOSTERWEG**, op de Laan van de Heeren MEES en MULDER. — Houdt zich aldaar in bovengenoemd Bedrijf ten vriendelijkste aanbevolen.

*** Bij **W. KEULEN**, aan de Kruidgracht, zijn te bekomen:

BLAAUWE KASTDRUIVEN.

W. Feis, R.Zoon,

te ***WINSCHOTEN***,

heeft, van zijne gewone Herfstreis teruggekeerd, medegebragt de **echte Parijser MODELLEN** voor DAMES MANTELS, HOEDEN en MUTSEN, welke dit jaar zeer fraai zijn, alsmede FRANSCHE en andere DAMES KLEEDJES, SHAWLS LONGUES, ENZ., PELSWERK in alle soorten, TAPIJTGOED, LINNENS, TAFELGOED en andere ARTIKELS.

Het Heeren Kleedingmagazijn

is ruim gesorteerd in GEDOUBLEERDE LAMA PALETOTS, JASSEN, RAGLANS, ESQUIMEAU RIJBROEKEN, ENZ., fraaije ZIJDEN FLUWEELEN VESTEN, BUKSKINS en andere STOFFEN voor **WINTERKLEEDING**, REGENJASSEN en PIJPEN, GOMSCHOENEN, FRANSCHE VILTEN, TRIJPEN en BUCKSKIN WINTER PANTOFFELS (ook voor Kinderen); alles **solide bewerkt**, tegen **vaste** en **lage prijzen.**

HANDSCHOENENMAGAZIJN.

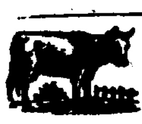
JOH. BISCHOFER, uit *Tyrol*, is weder voor korten tijd uitgepakt naast het *Wapen van Amsterdam*, **vooraan in de Heerestraat**, met een **geheel nieuw assortement echte** GEMSLEDEREN, HERTSLEDEREN, PRIVAT- en andere beste **GLACÉ HANDSCHOENEN**; alsmede BUKSKING, BEVERS en CACHEMIRE HANDSCHOENEN, BRETELS, ENZ.
Tevens heeft hij medegebragt een groot assortement **FRANSCHE SCHOENEN** en **LAARSJES**, naar de nieuwste Modellen, als ook echte **AMERIKAANSCHE OVERSCHOENEN** in alle grootten.
GRONINGEN, 23 October.

Bij den Vleeschhouwer **J. T. HAVINGA**, aan Der-A, zal op heden worden geslagt: een buitengewoon puik vet en blank **KOETEMELKS HALF.**

Bij den Vleeschhouwer **E. J. DE HAAN**, in de N. Ebbingestraat, is op heden geslagt: Een extra puik vet en blank **KOETEMELKS KALF.**

Bij **J. GROEN**, in de O. Ebbingestraat, wordt heden geslagt: een buitengewoon fijn vet en blank **KALF**, zoo als men ze zeer zelden ziet.

JOHANN FUCHSE, oud vier jaren, wonende Prinsengracht bij de Weesperstraat, W 201, heeft sedert anderhalf jaar aan eene uitterende klierziekte der ingewanden en verwagering geleden. De behandeling van een bekwaam Geneesheer bleef zonder eenig gevolg, zoodat de Ouders door hem ook op den naderenden dood van hun kind werden voorbereid. Toen namen zij op raad van een Vriend hunne toevlugt tot de **REVALENTA** (waar hun Geneesheer niets op tegen had, nadat zij hem te voren hadden gevraagd), en het duurde niet lang, of er vertoonde zich eenige verbetering in den gevaarlijken toestand van den kleinen patient, die allengs door eene volkomene **genezing** is opgevolgd, zoodat het Kind er thans welgemoed, blozend en gezond uitziet.
JOHANN FUCHSE, de Vader.

DU BARRY'S **REVALENTA** wordt verkocht in onderstaande Dépôts, voor 87½ ct. 2, 3½, 8 en 16 gulden. *Amsterdam*, VERKOOPHUIS; *Appingedam*, S. RITSEMA; *Assen*, H. P. A. VAN GORCUM; *Delfzijl*, T. H. WIJNTJES; *Groningen*, C. RIKKERS en M. GAASBEEK; *Hoogezand*, F. M. DIKEMA; *Meppel*, A. JEULEN en Co.; *Nieuwolda*, R. P. v. CALCAR; *Noordbroek*, W. B. TEDINGA; *Pekela*, J. T. FELDBRUGGE en FELDBRUGGE en Co.; *Sappemeer*, Wedw. S. SCHELTENS; *Slochteren*, H. B. HOOGHOUDT; *Stads-Kanaal*, H. KREKEL; *Steenwijk*, K. TIMMERMANS; *Uithuizen*, J. SCHUURMAN NIEVEEN; *Veendam*, S. SAVENIJE; *Winschoten*, G. WASMAN, en in de bekende Dépôts in de andere Steden.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,
gedaan te *Groningen*; medegedeeld van wege het Genootschap: *Ter bevordering der Natuurkundige Wetenschappen.*
October 1856.

DAGEN.	BAROMETER op 0°.			THERMOMETER.			VOCHTIGHEIDS-TOESTAND.			WINDSTREEK.			LUCHTGESTELDHEID.		
	8 uur.	2 uur.	8 uur.	8 u.	2 u.	8 u.	8 u.	2 u.	8 u.	8 uur.	2 uur.	8 uur.	8 uur.	2 uur.	8 uur.
12	763,96	763,63	765,55	13,0	17,4	14,6	0,98	0,82	0,87	Z.W.t.W.	Z.W.	W.t.N.	betrokken.	bewolkt.	betrokken.
13	767,36	767,55	767,41	13,0	13,8	11,5	0,99	0,86	0,94	W.t.N.	N.	N.	„	betrokken.	bewolkt.
14	764,33	761,01	759,81	11,7	14,7	11,1	0,95	0,81	0,93	N.N.O.	O.	O.t.N.	bewolkt.	bewolkt.	betrokken.
15	755,78	753,92	754,37	11,0	14,0	11,5	0,98	0,93	0,94	Z.Z.O.	Z.t.W.	Z.O.	betrokken.	betrokken.	bewolkt.
16	756,35	760,27	765,26	11,0	13,1	10,1	max.	0,89	0,97	O.t.Z.	N.N.W.	N.W.	regen.	„	helder.
17	769,99	770,55	771,21	7,9	14,1	10,5	0,99	0,88	0,96	Z.W.t.Z.	Z.t.W.	Z.	mistig.	bewolkt.	betrokken.
18	771,17	770,93	771,29	10,3	14,6	10,5	0,95	0,83	0,98	Z.	O.t.Z.	O.t.N.	betrokken.	„	helder.

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA.

BIJBLAD No. 23.

Behoort bij de Groninger Courant van 24 October 1856, no. 128.

VERSLAG

VAN DE HANDELINGEN DER PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN.

Staten der provincie Groningen.

Zitting van Dingsdag den 21sten October.

Wij komen terug op de beraadslagingen over het eerste voorstel der commissie tot *aanleg, van een nieuw scheepvaartkanaal van Groningen naar Delfzijl*. 't welk, gelijk reeds de vorige keer door ons is medegedeeld, ten slotte met 27 tegen 15 stemmen is aangenomen.

De heer SMID gelooft, na hetgeen er reeds over dit onderwerp gezegd is, dat men bezwaarlijk iets zal kunnen aanvoeren, waarop niet reeds de aandacht gevallen is. Hij zal dus kort rekenschap geven, waarom en naar aanleiding waarvan hij zijne stem voor het geprojecteerde kanaal zal geven. Omdat hij de daarstelling beschouwt als een bij uitnemendheid geschikt middel om langs een zekeren weg van het hooge en overtollige binnenwater bevrijd te worden. Hij heeft de overtuiging verkregen, dat een afvoerkanaal met een zuiveren en hoogen waterspiegel en daaraan geëvenredigde sluisruimte vereischt wordt om die groote massa water, die jaarlijks over de geheele oppervlakte onzer provincie valt, in betrekkelijk korten tijd te kunnen afvoeren tot daar, waar men uit natuurlijke oorzaken een lagen ebbestand kan verwachten. En dit meent spr. in het voorgestelde afwaterings- en scheepvaartkanaal gevonden te hebben.

Spr. wenscht ook met een enkel woord op te geven de redenen, welke hem aanleiding gegeven hebben om zijne stem voor het voorstel der commissie uit te brengen. Nog kort geleden kon hij bij zich zelven tot geen bepaald besluit komen, of hij het gevoelen der commissie of dat der meerderheid van de centrale afdeeling zoude deelen. De grond, dat hij thans het gevoelen der commissie deelt, is hierin gelegen, dat hij overtuigd is, dat zoo dit voorstel wordt verworpen, er alsdan aan geene afsluiting van het Reitdiep valt te denken en wel om deze reden, dat hij zeker gelooft, dat geen lid der vergadering zal willen medewerken om in het Westerkwartier een toestand te scheppen, waardoor derzelver bewoners in eene ongelukkige positie zouden worden gebragt en men in de gevolgen te vergeefs naar redmiddelen zoude uitzien om dien toestand te veranderen, omdat daartoe alsdan de middelen zullen ontbreken en de finantiële krachten te kort zullen schieten.

Ten slotte neemt hij de vrijheid op te merken, dat, hoezeer hij voor de daarstelling van het door de commissie voorgestelde kanaal is, hij daarom geenszins gehouden wil worden voor de splitsing en *geheele* verdeeling van het waterschap Fivelgo te zijn en noch voor ee ne combinatie van een gedeelte van dat waterschap met het waterschap Hunsingo, noch van een groot gedeelte daarvan met het Oldambt zal stemmen, zoolang hij daaromtrent niet beter wordt ingelicht. Doch vermits het nog de tijd niet is daarover te spreken en de deliberatiën daarover, zoo hij hoopt, noch in deze buitengewone, noch in de eerstvolgende gewone vergadering zullen worden geopend, behoudt hij zich voor, om, wanneer dat ontwerp tot de noodige rijpheid zal zijn gebragt, zijne stem zoodanig te regelen, als hij veronderstelt met de belangen van de ingezetenen dier gedeelten en van de algemeene provinciale belangen meest geraden te zijn.

De heer R. A. QUINTUS zal niet de vraag behandelen of de belangen van alle takken van nijverheid, landbouw en scheepvaart wel allen evenzeer, als op eene goudschaal gewogen, door de commissie in acht genomen zijn, nadat dit door den heer M. V. D. TUUK zoo bondig is aangetoond, ook niet wat er van het Damsterdiep zal worden bij een verlaagd peil. Hij zal zich wachten de vraag te bespreken of de commissie beantwoord heeft aan de taak haar opgelegd. Het is haar genoeg de overtuiging te bezitten, dat zij naar pligt en geweten heeft gearbeid en waar zoo even voor het eerst door den heer V. ITTERSUM aan de commissie daarvoor hulde is toegebragt, zegt hij dien daarvoor uit naam der commissie dank. Doch als hij aan de waarheid hulde wil doen, dan moet hij rondborstig bekennen, dat het hem voorkomt, dat wel geen eigenbelang, maar de vrees voor plaatselijke nadeelen sommigen geleid heeft om het voorstel te bestrijden. Vraagt men welke bestrijders hij bedoelt, hij schroomt niet te zeggen, dat het de leden uit Fivelingo en de stad Groningen zijn, gene vreezende, dat zij de belangen der bestaande waterschappen te kort zullen doen en de nijverheid langs het Damsterdiep verminderen, deze, uit vrees, dat zoo het water van het Winschoter- en Hoornsche diep naar de Eems afstroomt, het Reitdiep zal verlanden en de stad Groningen een scheepvaartkanaal zal missen, waaraan zij te regt groote waarde hecht. Doch hoe groot die waarde ook moge zijn, zal toch wel niemand de belangen van den landbouw, het bestaan van het geheele Westerkwartier daaraan ten offer durven brengen. En zoo onverhoopt besloten mogt worden, dat het water zonder een anderen uitweg op het Reitdiep moet afstroomen, hij zoude het betreuren ooit medegewerkt te hebben tot de afsluiting van het Reitdiep, en hij zal voortaan iedere plaats van afsluiting voor ongeschikt verklaren, omdat hij voorziet, dat dan een groot deel van dit schoone gewest eene jammerlijke toekomst te gemoet gaat; en de juichtoon van andere deelen der provincie zal in het niet verzinken voor den jammerkreet, die van het ongelukkige Westerkwartier zal opgaan. Spr. eindigt in het vertrouwen, dat de vergadering, getrouw aan haar beginsel, geene andere werken zál goedkeuren, dan welke beantwoorden aan de tegenwoordige behoeften en waarborgen opleveren voor de toekomst.

De heer MESDAG wenscht rekenschap te geven waarom hij zich niet met dit punt van de conclusie van het rapport kan vereenigen. Hoe genegen hij ook is de stoffelijke belangen der provincie te bevorderen, zoo wil hij toch vooraf overtuigd zijn of de vereischte opofferingen noodig zijn en of zij niet dc financiële krachten der provincie ook te boven gaan. Spr. erkent, dat het Friesche gat en het Reitdiep niet dien gemakkelijken waterweg opleveren als de Eems en het nieuwe kanaal, hoewel ook op de Eems wel schepen lang moeten liggen; doch hij is even overtuigd, dat de handel van Groningen niet van dien aard is, dat hij de uitgaven van ettelijke tonnen goud wettigt. Spr. deelt geheel niet in de illusies omtrent het nieuwe scheepvaartkanaal, en van hen, die meenen, dat daardoor eene groote uitbreiding van den groothandel het gevolg zal zijn. Deze zal, onafhankelijk van het nieuwe kanaal, ook bij de bestaande gelegenheid zonder groot bezwaar meer in het groot kunnen worden gedreven. Noch de invoer- noch de uitvoerhandel wettigt zoo groote kosten als het voorgestelde kanaal zal vorderen. Spr. heeft ook de overige kosten niet voorbijgezien, welke er nog voor zoovele kunstwerken vereischt zullen worden en heeft zich gevraagd, of dat alles ook de financiële krachten te boven zal gaan. Gesteld dat men rekenen kan op het rijkssubsidie en de bijdragen uit de Ommelanderkas, dan blijft er toch nog altijd een last over, die zwaar zal drukken op de provincie. Het is merkwaardig, dat de commissie dit bezwaar als met een pennestreek tracht op te lossen door te wijzen op den tegenwoordigen bloei en welvaart der provincie, den lagen rentestandaard; maar zij ziet voorbij, dat de tegenwoordige bloei van den landbouw een gevolg is van de hooge prijzen der landbouwproducten en dat daaronder ook vele ingezetenen gebukt gaan.

De heer HOUWING wijst op een paar bezwaren tegen het nieuwe kanaal. Het financiële bezwaar bestaat bij hem in het onderhoud der kaden, waaromtrent hij betoogt, dat dit niet zonder walbeschoeijingen zal kunnen geschieden. Een tweede bezwaar is bij hem de onhoudbaarheid van het nieuwe kanaal, zoodat het geen hoop op welslagen geeft. De reden daarvan ziet hij, met adressanten uit Ten Boer, daarin, dat de dijken nooit zoo gelegd kunnen worden, dat zij altijd het water zullen keeren, vooral des winters; dan vreest hij verzakking en doorbreking der dijken. Hij acht de voorlichting van een deskundige wenschelijk. Ten slotte stelt spr. een amendement voor, om namelijk de rigting van het nieuwe kanaal eenigzins te wijzigen en meer nabij Appingedam te brengen.

De heer BRONGERS geeft de reden op, waarom hij voor dit kanaal zal stemmen; het is om het verband tusschen dit kanaal en de afsluiting van het Reitdiep. Tot die afsluiting is door de vergadering besloten en nu weet hij niet, wat er zonder dit kanaal anders van het Westerkwartier zou worden. Er is nog eene reden, waarom hij dit scheepvaartkanaal prefereert; hierdoor n.l. zal geene stagnatie in de scheepvaart veroorzaakt worden, welk voordeel men niet zoude hebben, als het Damsterdiep verbeterd moest worden, waardoor een oponthoud van zeer veel belang zoude ontstaan.

Hij wil echter niet gehouden zijn door zich te vereenigen met dit punt der conclusie, zich geheel met de zienswijze der commissie te vereenigen, vooral niet wat de middelen van betaling aangaat.

De heer VELTMAN heeft zich geruimen tijd bezig gehouden met de menigte schrifturen over deze zaak naauwgezet na te gaan en te overwegen. Het blijkt, dat aan het voorgestelde kanaal groote voordeelen verbonden zijn, maar eveneens groote bezwaren. Het is dus eene moeijelijke taak eene keus te doen. Na aandachtige overweging heeft hij zich de vraag voorgesteld, of het voor het provinciaal belang thans de tijd is om zoo doortastende maatregelen te nemen. Zijn antwoord hierop was, dat de algemeen gebrekkige toestand der kanalen dringende verbetering vordert, waardoor handel en nijverheid van de knellende banden bevrijd worden, welke haar nog steeds drukken. En zoo ooit een tijd daarvoor gunstig is, dan is gewis deze tijd geschikt voor eene verwezenlijking van die plannen, nu vele takken van nijverheid in een ongekenden bloei verkeeren, een hoogen trap van ontwikkeling bereikt hebben. Het is waar, dat de geldelijke offers daarvoor vereischt niet gering zijn, maar zij zijn niet onoverkomelijk. Reeds lang staat dan ook bij velen het denkbeeld vast, dat er doortastende middelen moeten gebezigd worden en hij hoopt, dat het voor onzen tijd weggelegd is om eindelijk de noodige verbeteringen tot stand te brengen. Hij is alzoo geneigd de plannen te ondersteunen.

Is men het echter eens over de behoefte aan verbetering, minder eens is men over de middelen. De staatscommissie heeft nu een systematisch geheel van al die plannen ontworpen, waaronder de graving van een kanaal van Groningen naar Delfzijl eene eerste plaats bekleedt. Spr. heeft zich de licht- en schaduwzijde van het plan der commissie bij de beoordeeling daarvan voorgesteld. De daarstelling van het voorgestelde kanaal heeft het bezwaar, dat alle landen dwars doorsneden zullen worden, zoodat vele eigenaren hunne gronden aan weerszijden van het kanaal zullen hebben, waardoor de raming der kosten van onteigening te laag genomen zijn; ook zullen er vele wegen doorsneden worden, waardoor meer klapbruggen noodig zullen zijn. Als met de waarde der gronden bekend, gelooft hij, dat men bij de raming der onteigeningskosten eenigzins buiten den waard gerekend heeft. In de tweede plaats zal het kanaal grootendeels door een dargachtigen grond loopen, waardoor hij vreest, dat men overlast zal hebben van het kwelwater; in dit opzigt zoude hij het meer geruststellend achten, zoo door den hoofdingenieur zijn gevoelen werd medegedeeld. In de derde plaats zal door eene nieuwe grensverdeeling de toestand der waterschappen geheel veranderd worden, en zal de nieuwe inrigting der waterschappen groote en kostbare veranderingen te weeg brengen. Door het Damsterdip te volgen langs eene volkrijke streek had de splitsing vermeden en dit bezwaar veel verminderd kunnen worden.

Maar ook veel aannemelijks is er in gelegen, dat er een scheepvaartkanaal met eehe veilige haven in den mond van de Eems wordt geschapen, dat door de doorvoering van het Winschoterpeil naar de Eems de mogelijkheid ontstaat, dat de grootere toevoer van water door de opsplitting der veenen zich zal kunnen ontlasten. Het is toch bekend, dat de watertoevoer van het Winschoter- en Hoornsche diep in de laatste jaren zeer is toegenomen en voor dien meerderen toevoer is het noodzakelijk dat meer afvoermiddelen gevonden worden. Voorts zal door de ontlasting van het water naar de Eems de afwatering van het Westerkwartier en Hunsingo gebaat worden.

Zijn er dan bezwaren, er zijn ook vele voordeelen aan het kanaal verbonden en welk werk van eenigen omvang zal niet met zwarigheden te kampen hebben. Als maar de grootere voordeelen de kleinere bezwaren overtreffen, dan zal het werk goed en aannemelijk zijn.

De heer ONNES is door de beraadslagingen hoe langer hoe meer overtuigd geworden, dat men het voorstel moet aannemen, vooral om het naauw verband tusschen dit nieuwe kanaal en de afsluiting van het Reitdiep. Tegen de aanneming van dit kanaal zijn geene bezwaren ingebragt, die eenigermate van belang kunnen worden geacht. Men heeft aangevoerd, dat de vereeniging van gronden met het waterschap Hunsingo ondoelmatig zoude zijn, welnu, die vereeniging wordt niet volstrekt gevorderd. Spr. gaat achter elkander eenige der ingebragte bezwaren na en wijst het onhoudbare daarvan aan. Ten slotte wijst spr. op de wenschelijkheid, dat eerst de afsluiting van het Reitdiep in stemming gebragt mogt worden, daar het eene zoo naauw met het andere te samen hangt, dat het hem spijten zoude voor het nieuwe kanaal gestemd te hebben, zoo de afsluiting van het Reitdiep niet mogt aangenomen worden.

De heer DE HAAN beantwoordt een paar aanmerkingen, die tegen hetgeen gisteren door hem gesproken is zijn gemaakt. Door de mededeeling van den heer VENEMA is hij niet van zijne zienswijze teruggekomen, door gemis van de stukken echter is hij voor het oogenblik buiten de gelegenheid nadere inlichtingen te geven. In de tweede plaats is door dien spreker aangemerkt, dat hij vroeger anders over deze zaak zoude gedacht hebben. Ware die bewering juist, hij zoude zich daarover niet behoeven te verdedigen, want in jaren kan men van overtuiging veranderen, maar hij is nog van dezelfde opinie en behoeft zich niet te verontschuldigen. Maar er is een groot verschil tusschen vroeger en nu, het nieuwe kanaal staat nu in verband met de afsluiting van het Reitdiep, hetgeen toen niet het geval was. De heer SCHILTHUIS heeft gemeend, dat spr. het ontwerp der commissie te bekrompen achtte, hij heeft dit niet gezegd en dit zal dus een misverstand zijn. Hij heeft zich alleen bepaald bij eene hoogst bescheidene mededeeling van zijne zienswijze, die hij meende niet te moeten terughouden. Ten aanzien van de uitwerking van de stoomvaart op de kaden raadt spr. aan hen, die daaraan twijfelen mogten, zich zelven te overtuigen op het Damsterdiep. Hij haalt verder uit eigen ondervinding nog een bewijs aan van den lossen grond, waarop de dijken langs het kanaal moeten gelegd worden. Hij stelt nu schriftelijk het gisteren reeds medegedeelde amendement voor.

De heer LEWE QUINTUS gevoelt zich verpligt zijne stem voor het rapport der commissie te motiveren. Er is dezen morgen gezegd, dat de handel van Groningen geene behoefte heeft aan het voorgestelde scheepvaartkanaal. Onder de adressen is echter een van de kamer van koophandel en fabrijken te Groningen ten voordeele van het kanaal. — Door verschillende sprekers uit Groningen is in het nadeel van het ontwerp gesproken. Het is echter merkwaardig, dat in eene missive van de regering van Groningen van Maart 1856 voorkomt, dat zij zich overtuigd houdt, dat een geheel nieuw kanaal verkieslijk is boven de verbetering van het Damsterdiep. Het is spr. niet gebleken, dat de regering van dit gevoelen teruggekomen is. Ook is er nog eene missive van de gemeente Delfzijl, die de graving van het nieuwe kanaal voorstelt.

Er is een adres van ingezetenen van Ten Boer gelezen tegen het nieuwe kanaal; maar onder de stukken is eene missive van het bestuur der gemeente Ten Boer, dat te kennen geeft, dat de graving van het nieuwe kanaal te verkiezen is boven de verbetering van het Damsterdiep. — Dan heeft hij nog in der tijd een boekje met een rood omslag voor zich op de tafel gevonden door den onderdanigen dienaar P. S. B., dat zeker niet ten voordeele van het ontwerp gesteld is; indien hij daaruit dus een argument vóór het ontwerp aanhaalt, dan heeft dit dubbele kracht; en nu leest hij op p. 13: »Het is een groot bezwaar tegen de afsluiting van het Reitdiep, dat de hooger gelegen polders de afwatering der lagere zullen hinderlijk zijn. Dit bezwaar wordt zeer verminderd door het water van het Winschoter- en Hoornschediep te brengen naar Delfzijl, enz." En op pag. 10: »Het is stellig een voordeel het Reitdiep te ontlasten, daarbij moet evenwel bewezen worden, dat het noodzakelijk is. Die noodzakelijkheid zal bestaan, wanneer het Reitdiep wordt afgesloten, enz."

Nog is gezegd, dat de Eems niet zooveel voortreffelijker was dan het Friesche gat; maar de inspecteur van het loodswezen zegt, dat de Eems wegens grootere diepte en ruimte is te verkiezen.

Verder houdt spr. zich overtuigd, dat zoo het kanaal aangenomen wordt, ook het Oldambt en Westerwolde tot eene onmisbare verbetering zullen geraken.

Nog weegt zwaar bij spr. de moeijelijkheid, die er bestaat om tot een besluit te komen omtrent onderwerpen van grooten omvang. Immers na eene 40jarige beraadslaging is voor 2 jaren besloten tot eene afsluiting van het Reitdiep en is dit met 22 tegen 20 stemmen beslist. Sedert zijn twee jaren verloopen, en is men nu nog even beangst om voor de toekomst mathematische zekerheid te hebben, dan zal men nog lang op eene verbetering kunnen wachten.

Maar daarom zoude hij liever de vaderlandsche spreuk *eendragt maakt magt* meer behartigd zien. Zij moge in ons verstand, in onze harten blijven, en nimmer uit de raadzalen verdwijnen. Nog nooit is de tijd zoo gunstig geweest. En wat is de som der kosten voor eene zoo rijke provincie als deze! En zou men wel betere reden kunnen vinden om zijn goud en zilver op de altaren des vaderlands bijeen te brengen dan thans, nu het geldt de verdrijving van den grootsten vijand.

Welaan, Groningen herneme dan haren rang, die haar onder de provinciën toekomt wegens hare ligging en nijverheid.

Spr. zal stemmen voor het ontwerp.

De heer HOMAN zegt, in de centrale afdeeling behoord te hebben tot de minderheid, die het Winschoterpeil op het nieuwe kanaal en naar de Zoutkamp wilde overbrengen. Hij ziet in het nieuwe kanaal het eenige redmiddel, waarmede men zich van den overlast van water kan bevrijden. Daaraan is nog een ander voordeel verbonden, dat n.l. van een beter scheepvaartkanaal, en de scheepvaart wenscht verbetering. Als voorbeeld haalt hij aan, dat dit voorjaar een schip met 1500 last te Delfzijl heeft moeten lossen, dat anders naar Groningen zoude gekomen zijn. Dezelfde reden houdt anderen terug om hier te komen. De handel zal dus zeer worden gebaat door het nieuwe kanaal. Ook de landbouw heeft groot belang bij de doorvoering van het peil. Hij blijft dus bij zijn gevoelen en zal voor de conclusie stemmen.

De heer WIERTSEMA motiveert zijne stem tegen het nieuwe kanaal, omdat het langs onbebouwde, ongeschikte gronden zal worden gelegd, omdat het gronden doorsnijdt en splitst, die sinds eeuwen door de natuur, wat de waterlossing aangaat, vereenigd zijn, omdat de verbetering van het Damsterdiep veel doelmatiger is, en ten laatste het verschil in kosten niet zoo overwegend is om daarom het een of ander achterwege te laten.

Zitting van Woensdag den 22sten October.

Er zijn 38 leden tegenwoordig. Afwezig de heeren R. A. QUINTUS, DE SITTER, ALLERSHOFF, HOUWING en ROEMELING.

De beraadslagingen worden voortgezet over het rapport der staatscommissie nopens eene verbetering van scheepvaartkanalen en wel over punt *b* van de conclusie, luidende, dat zal worden uitgevoerd: »*de afsluiting van het Reitdiep bij de Zoutkamp bijlangs de grenzen van Friesland, — of met inbegrip van eenige gronden in Friesland, overeenkomstig het door de eigenaren te kennen gegeven verlangen, zoo deze bereid mogten bevonden worden, naar billijkheid tot de kosten van den dijk te willen bijdragen.*"

De heer J. W. QUINTUS stelt als amendement voor, de woorden »of met inbegrip—bijdragen" weg te laten. Dat zijn geene woorden van een besluit, maar is redenering, die in eene conclusie minder te pas komt.

De heer SCHILTHUIS merkt op, dat bij aanneming van dit amendement de staten zich de gelegenheid zouden ontnemen om ook de gronden in Friesland in te dijken.

De heer DE HAAN zou wel overhellen tot het amendement. Zoo als nu de conclusie luidt, zoude zij in allen gevalle dienen veranderd te worden, omdat daarin een alternatief voorkomt en er geene magt is aangewezen, die zal beslissen, dat bedoelde gronden al of niet zullen worden ingedijkt.

De heer MESDAG wenscht zijne stem te motiveren voor de afsluiting van het Reitdiep; hij meent daartoe verpligt te zijn nu eenmaal door de vergadering is besloten tot het aanleggen van een nieuw kanaal naar de Eems. Verder geeft spr. zijne vrees te kennen, dat, hoezeer dan ook de staatscommissie, bij eene mogelijke verlanding van het Reitdiep op eene nieuwe afsluiting wijst, het voor dien tijd zoover met dat diep zal gekomen zijn, dat de scheepvaart geheel zal zijn bedorven.

De heer M. V. D. TUUK antwoordt op het gezegde van den heer DE HAAN, dat hij gelooft, dat de bedoelde magt bestaat, ook zonder dat dit uitdrukkelijk wordt gezegd; dat de staten zullen kunnen beslissen, of het subsidie van de grondeigenaars in Friesland zoo is, dat de dijk ook voor hunne gronden kan worden gelegd.

De heer WICHERS is het eens met vorigen spreker; evenwel ondersteunt hij het amendement, omdat de Staten zich dan geheel op eigen terrein bewegen en zij dan niet van andere autoriteiten en den invloed van Friesche ingelanden afhankelijk zijn.

De heer VAN ITTERSUM ondersteunt mede het amendement, omdat in de bijgevoegde woorden, die de voorsteller van het amendement wil weglaten, wordt gesproken van »het door de eigenaars te kennen gegeven verlangen" en er van dat verlangen geen enkel bewijs in de stukken aanwezig is.

De heer SCHILTHUIS merkt hierop aan, dat de gevoerde correspondentiën bij de stukken aanwezig zijn. Overigens zou hij het gevaarlijk achten, zoo het amendement werd aangenomen.

De heer QUINTUS herhaalt, dat zoo de staten blijven bij de eerste woorden, zij zich geheel op eigen territoir bewegen. Als Friesland mede wil indijken, dan moet daartoe van die zijde het verzoek worden gedaan en dan zal spr. gaarne de verschillende belangen gemeenschappelijk willen behartigen, maar voor het oogenblik moeten de staten z. i. blijven bij de gronden binnen deze provincie.

De voorzitter merkt op, dat er geen verschil van meening schijnt te bestaan over de wenschelijkheid, dat ook eenige gronden van Friesland mede worden ingedijkt, en te regt, omdat dan de contribuerenden tot de kosten van den dijk vermeerderen en de dijk korter wordt, maar alleen over de middelen om daartoe te geraken. Zij die het amendement verdedigen, meenen hierdoor eerder het doel te zullen bereiken, terwijl zij die daartegen zijn vreezen, dat men dan later niet op de zaak zal kunnen terugkomen. Spr. meent, dat de staten, die het alternatief beslissen, nog altijd daarop zullen kunnen terugkomen.

De heer WIERDA stelt als amendement voor alleen te lezen de woorden »de afsluiting van het Reitdiep bij de Zoutkamp"; dan zijn de staten geheel vrij en kunnen later daaraan die uitbreiding geven, die ze verlangen.

De heer QUINTUS kan zich hiermede niet vereenigen. In eene voorloopige vergadering met ingelanden is bepaald, dat de afsluiting zal plaats hebben bijlangs de grenzen van Friesland, waarmede de staten tot de uiterste grens der provincie genaderd zijn. Wil men nu hierop terugkomen, dan zou dit geen gunstigen indruk maken op die ingezetenen in deze provincie, die hunne landen nabij de grenzen hebben en op de indijking hebben gerekend.

De heer HOMAN heeft nog al bedenking tegen de amendementen; hij houdt het voor wenschelijk om bepaald uit te drukken, dat de staten er prijs op stellen, dat ook eenige gronden in Friesland mede worden ingedijkt, en stelt derhalve voor bij boven opgegevene conclusie nog te voegen de woorden: »en zulks voor het geval, dat die eigenaren dat verlangen in tijds zullen hebben te kennen gegeven."

De heer WICHERS verklaart zich hier tegen, hij wenscht bepaald te hebben uitgedrukt, dat de afsluiting zal zijn bijlangs de grenzen van Friesland, opdat die provincie er buiten blijve. Hij heeft als lid van de commissie voor de indijking der Lauwersee de ondervinding opgedaan, dat het niet wenschelijk is in betrekking te komen met de wateren van Friesland.

De heer GROENMAN kan zich met dit laatste gevoelen in 't geheel niet vereenigen.

Hierop worden de verschillende amendementen in stemming gebragt en achtereenvolgens verworpen 1) dat van den heer WIERDA met 35 tegen 3 stemmen (*Voor:* de heeren *Land*, *Wierda* en *v. d. Helm*); 2) dat van den heer QUINTUS met 26 tegen 12 stemmen (*Voor:* de heeren *J. W. Quintus*, *Heeres*, *Wiertsema*, *de Haan*, *Piccardt*, *O. Q. I. J. v. Swinderen*, *M. v. d. Tuuk*, *Mesdag*, *Wichers*, *v. Ittersum*, *de Marees v. Swinderen* en *Bonthuis*); en 3) dat van den heer HOMAN met 20 tegen 18 stemmen. (*Voor:* de heeren *Piccardt*, *Smid*, *Lewe Quintus*, *Hooites*, *Dijkhuis*, *Reinders*, *Borst*, *Venema*, *Brouwer*, *Groenman*, *v. Ittersum*, *Schilthuis*, *Veltman*, *Brongers*, *J. W. Quintus*, *Heeres*, *Wiertsema* en *Homan*).

Alsnu wordt de conclusie van de commissie weder in behandeling genomen.

De heer NOORDHOF verklaart zich daartegen op grond, dat, zullen de geprojecteerde werken in het waterschap Hunsingo doel treffen, de afsluiting van het Reitdiep geene verbetering aanbrengt, maar integendeel bij opslibbing van de buitengronden de afwatering zullen belemmeren.

Niemand meer het woord vragende, wordt de conclusie in stemming gebragt en met 28 tegen 10 stemmen aangenomen. (*Tegen*: de heeren *de Haan*, *O. Q. I. J. v. Swinderen*, *Land*, *v. Loon*, *Groenman*, *v. Ittersum*, *Tigchelaar*, *Bonthuis*, *Noordhof* en *Wiertsema*.)

Het derde werk, waarvan de uitvoering door de commissie wordt voorgesteld, is: »*het kanaal van Groningen tot het bovenste verlaat in de Wildervank, met inbegrip der voorloopige en later finale verbetering van het Winschoterdiep van Zuidbroek tot het Renselverlaat, binnen den termijn in het rapport opgegeven.*"

De heer TIGCHELAAR stelt als amendement voor hieronder niet op te nemen, gelijk wordt voorgesteld, de verdieping van de Zuidwending, Westerdiep en de Molenwijk tot aan het Ommelanderwijkster verlaat ad *f* 22,000. Hij is van oordeel, dat deze werken niet voor provinciale rekening, maar door de geïnteresseerden moeten worden bekostigd. Dit eischt de billijkheid, daar ook de waterwerken in Fivelingo ten koste van de ingelanden moeten worden tot stand gebragt.

De heer M. V. D. TUUK geeft, als met het terrein bekend, eenige inlichtingen, waaruit de billijkheid en noodzakelijkheid van den aanleg dezer werken blijkt.

Het amendement van den heer TIGCHELAAR wordt hierop met 30 tegen 8 stemmen verworpen. (*Voor:* de heeren *van Loon*, *Tigchelaar*, *Bonthuis*, *Veltman*, *Noordhof*, *Wiertsema*, *de Haan* en *Land*.)

Hierna wordt met algemeene stemmen tot den aanleg van de hier bedoelde werken besloten.

Het vierde punt betreft »*het kanaal van de Pekela, van de Ommelanderwijk af naar de Statenzijl.*"

Namens de commissie stelt de heer SCHILTHUIS voor hieraan de volgende woorden toe te voegen: »met inbegrip van het daarstellen der noodige voorzieningen aan de verlaten in het belang van het hoofddiep in de gemeente Nieuwe Pekela, zullende het Bultster-verlaat worden gebragt op eene wijdte van 8 el en het Renselverlaat voorloopig blijven bestaan."

De heer O. Q. I. J. VAN SWINDEREN verzoekt bij deze gelegenheid te worden ingelicht nopens de onderhandelingen over het naar buiten brengen der Statenzijl.

De voorzitter zegt ter voldoening aan het verlangen van den spr., dat bij de hooge regering en bij de opvolgende ministeriën het plan bestaat om de Statenzijl naar buiten te brengen. Er hebben opnemingen plaats gehad en zonder twijfel zou reeds een post hiervoor op de staatsbegrooting zijn gebragt, zoo men niet gedacht had, dat deze zaak in verband stond met de inpoldering van den Dollard en de grensregeling met Oostfriesland. Daarop alleen wacht het.

De heer VAN SWINDEREN verklaart zich met deze inlichting voldaan.

Zoowel het voorgestelde amendement, als het punt zelf, worden hierop met algemeene stemmen aangenomen.

Het vijfde punt is: »*een verbindingskanaal tusschen het Damsterdiep en het Reitdiep, met lig-, laad- en losplaatsen.*"

De heer MESDAG stelt als amendement voor te besluiten om, »met wijziging van het voorstel der commissie, het verbindingskanaal van af het Hoornsche diep tot aan het Reitdiep door de Zuiderhaven te laten loopen en tot dat einde die haven te verdiepen en de kleine spilsluizen te verruimen." Tot toelichting zegt spr., dat hij, nadat de regering der stad Groningen, vooral ten behoeve der groote scheepvaart, de steenen boogen als zoovele struikelblokken heeft weggebroken en voor de opruiming van de Marwixpijp een belangrijk subsidie had toegezegd, gehoopt had, dat de commissie nu ook geene zwarigheid zoude gemaakt hebben om het verbindingskanaal door de haven te brengen als zijnde in het belang van den handel, terwijl de verdieping van die haven niet op zulke groote kosten zal loopen als door de commissie is geraamd.

De heer SCHILTHUIS zou kunnen verwijzen naar hetgeen te dezer zake in het rapport is gezegd en de becijferingen daar opgegeven. Hij gelooft, dat het denkbeeld van den vorigen spr. zeer in strijd zoude zijn met de belangen van den handel, die dan zoude moeten missen de lig-, los- en laadplaats in de A- en Kranenpoortengracht. Gisteren heeft ook de heer MESDAG over de belangen van den handel gesproken 't welk niet van bekrompenheid was vrij te pleiten; spr. heeft dit met leedwezen van zulk een kundig koopman gehoord. Een vroeger hoofd-ingenieur, aan wiens gevoelen spr. veel hecht, heeft verklaard, dat het bijna eene onmogelijkheid zoude zijn de Zuiderhaven te verdiepen en de Kleine Spilsluizen zoo in te rigten als de vorige spr. verlangt.

De heer MESDAG merkt hierop aan, dat het mogelijk kan zijn dat hij bekrompene denkbeelden aankleeft; verder dat hij hier niet zit als handelaar, maar als lid der staten, en wat de zaak zelve betreft, dat hij niet kan inzien, dat de handel zou worden benadeeld door zijn amendement.

De heer WICHERS wil de mogelijkheid om met groote zeeschepen door de Zuiderhaven te komen daarlaten, doch moet opmerken, dat een gevolg van het amendement zoude zijn, dat de sluis bij de verbinding van het Hoendiep in de stadsgracht moest worden gelegd, wat alleen een enorm verschil in kosten zou uitmaken.

De heer J. W. QUINTUS ondersteunt het amendement, dat bij herhaling door den heer SCHILTHUIS wordt bestreden.

In stemming gebragt wordt het met 33 tegen 5 stemmen verworpen. (*Voor:* de heeren *Mesdag*, *v. Ittersum*, *Marees v. Swinderen*, *J. W. Quintus* en *O. Q. I. J. v. Swinderen*.)

Het voorstel der commissie op dit punt wordt hierop aangenomen met 37 tegen 1 stem (van den heer *Mesdag*).

Het zesde punt van de conclusie der commissie betreft de »*vereeniging van het Hoendiep met de stadsgracht.*"

Niemand daarover het woord verlangende, wordt met algemeene stemmen daartoe besloten.

Bij het zevende punt »*vereeniging van het Boterdiep met de Steentilpoortengracht*," stelt de heer SCHILTHUIS, namens de commissie, deze bijvoeging voor: »invoege in het rapport opgegeven, of met eene sluis ter meest geschikte plaats, indien de vereeniging van de waterschappen Hunsingo en Fivelingo niet tot stand mogt komen."

Dit amendement en hierop het punt zelf worden met algemeene stemmen aangenomen.

Eveneens het achtste punt »*verbetering en graving van het Hoendiep.*"

De heer DE HAAN stelt voor om als negende punt bij de conclusie te voegen »dat aan de landen ten zuiden van het Damsterdiep gelegen, welke op het Damsterdiep en door de sluizen te Delfzijl uitwateren, door de provincie billijke vergoeding zal worden gegeven wegens het gemis van uitwatering, hetwelk aan die landen door de daarstelling van een scheepvaart- of afwateringskanaal van Groningen naar Delfzijl zal worden toegebragt." Tot toelichting zegt spr., dat er geen verschil kan bestaan over de aanspraak, die de bedoelde waterschapsbesturen hebben op vergoeding van wege de provincie, maar hij acht het, ter geruststelling, wenschelijk dat de Staten in deze conclusie zich daartoe bereid verklaren.

De heer BORST ondersteunt het amendement.

De heer J. W. QUINTUS is daartegen; wordt nu reeds voor vast vergoeding toegezegd, dan zouden de eischen later wel alle maat kunnen te buiten gaan en de provincie zou in groote moeijelijkheden kunnen geraken. Het spreekt ook van zelf, dat de ingezetenen niet in slechter toestand kunnen worden gebragt, maar meer behoeft ook niet. Hij stelt daarom als subamendement voor in het voorgestelde van den heer DE HAAN, in plaats van »billijke vergoeding" te lezen »behoorlijke afwateringsmiddelen."

De heer SCHILTHUIS is tegen het amendement zooals het nu luidt; hij wil eene billijke vergoeding, maar meer niet.

Nadat hierover nog door eenige leden het woord is gevoerd, wordt eerst het subamendement van den heer QUINTUS in om vraag gebragt en aangenomen met 24 tegen 14 stemmen (*Tegen:* de heeren *Brouwer*, *Groenman*, *Schilthuis*, *Brongers*, *Engelkens*, *Tonckens*, *Piccardt*, *Smid*, *v. Slooten*, *Lewe Quintus*, *Hooites*, *Wierda*, *Onnes* en *Tiddens*), en daarna de zoo geamendeerde bijvoeging van den heer DE HAAN met 23 tegen 15 stemmen. (*Tegen:* de heeren *Engelkens*, *Homan*, *Piccardt*, *Smid*, *v. Slooten*, *Lewe Quintus*, *Hooites*, *Wierda*, *Onnes*, *Tiddens*, *v. d. Helm*, *Brouwer*, *Groenman*, *Schilthuis* en *Brongers*. — De heer SCHILTHUIS verzoekt aanteekening in de notulen, dat hij zich met dit voorstel niet heeft vereenigd.)

Alsnu wordt door den heer SCHILTHUIS, namens de commissie, voorgesteld een nieuw slot bij hare conclusie te voegen, luidende om het genomen besluit tot uitvoering van de bovengenoemde werken (punt *a* tot *i*) als eerste gedeelte van het besluit te stellen en dan vervolgens te besluiten.

»2°. om deze verschillende werken voor provinciale rekening uit te voeren, onder genot van een rijkssubsidie van *f* 1.200.000 en van *f* 400.000 uit de Ommelanderkas, alsmede van *f* 500.000 subsidie, n.l. van de gemeente Groningen *f* 300.000 en *f* 200.000 van de andere gemeenten en corporatiën met daarenboven de bijdragen der ingelanden voor den afsluitingsdijk van het Reitdiep, en met opdragt aan ged. staten om de bijdragen van ieder der verschillende gemeenten en corporatiën vast te stellen tot eene som van *f* 200.000.

» 3°. de tijd van de uitvoering der werken wordt op de volgende wijze vastgesteld:

»het 1ste en 2de jaar: De verbetering van het Winschoterdiep van het nieuwe Bultsterverlaat. De verbetering van den waterweg van de Pekela tot aan het Bultsterverlaat. De daarstelling van het verbindingskanaal en de vereeniging van het Hoendiep met de stadsgracht.

»het 2de en 3de jaar: De verbetering van het Winschoterdiep van Groningen tot het bovenste verlaat in de Wildervank, met de bijbehoorende werken en kanalen. De verbetering en verdieping van het Hoendiep.

»het 3de en 4de jaar: Het kanaal van Groningen naar Delfzijl.

»het 4de en 5de jaar: De afsluiting van het Reitdiep, met het gedeelte werk van het verbindingskanaal, dat onraadzaam was voor de afsluiting van het Reitdiep tot stand te brengen.

»het 6de jaar: De verbetering van den waterweg van de Pekela van af het Bultsterverlaat naar de Statenzijl. De vereeniging van het Boterdiep met het Damsterdiep.

»4° dat de vergadering in beginsel aanneemt, dat de heffers der bestaande watertollen, voor zooverre van de Staten afhangt, zullen blijven in het genot daarvan.

»5° aan Ged. Staten de zorg op te dragen om bij de hooge regering aanzoek te doen tot het bekomen van een rijks subsidie van *f* 1,200,000, en van *f* 400,000 uit de Ommelanderkas; voorts het mede daarheen te leiden, dat door de gemeenten, corporatiën en particulieren de verschillende bijdragen worden verstrekt. intusschen de begrootingen van kosten door den heer hoofdingenieur te doen opmaken; zullende ingeval deze begrootingen de geraamde kosten der gezamenlijke ontwerpen (met uitzondering van die uit te voeren ten zuiden van het geprojecteerd kanaal van Groningen naar Delfzijl boven sub *i* bedoeld) met meer dan 10 pCt mogt te boven gaan, de zaak bij de Staten in nadere overweging worden genomen.

»6° aan Ged. Staten op te dragen, om in het algemeen de voorbereidende maatregelen te beramen en vast te stellen, welke tot de uitvoering dezer werken noodig zullen worden bevonden, alles invoege door de commissie is voorgesteld onder de wijzigingen, welke daarin door de vergadering of door de amendementen zijn gebragt, of welke op het adres van den hoofdingenieur daarin noodzakelijk zullen worden bevonden."

De vergadering wordt hierop voor een kwartier uur geschorst.

Bij de hervatting der werkzaamheden wordt het amendement, door den heer SCHILTHUIS namens de commissie voorgesteld, in beraadslaging gebragt.

De heer BRONGERS verklaart zich niet te kunnen vereenigen met de voorgestelde bijdrage van *f* 400,000 uit de Ommelander kas. Hij wijst daarbij op de onzekerheid, die omtrent deze kas bij velen bestaat. Daar deze zaak nog niet geregeld is, zoude hij, indien bij de beslissing blijkt dat noch de regering noch de provincie eenig regt op de Ommelander kas heeft, deze daaruit te verstrekken bijdrage minstens eene onbillijkheid achten. Spr. stelt dus als amendement voor, deze som van *f* 400.000 te brengen op de door de provincie bij te dragen kosten.

In stemming gebragt wordt dit amendement met 29 tegen 9 stemmen verworpen. (*Voor:* de heeren *v. d. Helm*, *Wichers*, *Groenman*, *Brongers*, *Noordhof*, *Wiertsema*, *Tonckens*, *O. Q. I. J. v. Swinderen* en *Wierda*.)

De heer J. W. QUINTUS wenscht te verklaren, dat zijne dubbele betrekking als lid van de staten en van den raad der gemeente Groningen niet met elkander moet worden verward, dat hij hier alleen zit als lid van de staten en daarom toch later geheel vrij wil blijven om over het door de stad te verleenen subsidie als lid van den raad zijn gevoelen te uiten. Te dikwijls worden verschillende belangen, die men vertegenwoordigt, met elkander verward, dan dat hij zich niet verpligt rekende hier deze verklaring af te leggen.

Na hetgeen door den vorigen spr. gezegd is, gelooft de heer V. ITTERSUM aan zijne eigene zelfstandigheid verpligt te zijn zich met die verklaring te vereenigen. Het geheele amendement der commissie wordt hierop met 38 (algemeene) stemmen aangenomen.

Alsnu wordt aan de orde gesteld de zaak der grenzen van de waterschappen Hunsingo, Oldambt en Fivelingo.

De heer SCHILTHUIS stelt namens de commissie voor de behandeling dezer zaak uit te stellen tot de eerstvolgende zomervergadering, omdat dan de commissie in de gelegenheid zal zijn eene nadere voordragt te doen omtrent de verdere indeeling van Westerwolde en de geheele zaak in verband staat met meer andere zaken, als de inpoldering van den Dollard, welke hare regeling nadert, en andere werken.

De heer VAN LOON neemt de vrijheid de commissie in overweging te geven zooveel mogelijk bij de behandeling der zaak van de waterschappen te letten op de zienswijze en wenschen door de ingelanden in de vele ingekomen adressen uitgedrukt. Ten aanzien van deze adressen wenscht hij eenige opmerkingen te maken. Het schijnt namelijk, dat eigenbaat en bekrompen inzigten als een monopolie van de waterschapsbesturen (n.l. van de oude, niet van de nieuwe, want met het kleed schijnt ook de inborst veranderd) beschouwd worden. Dergelijke uitdrukkingen hebben hem daarom vooral gehinderd, omdat hij ze in verband beschouwt met de bezwaarschriften, die van onderscheidene corporatiën zijn ingekomen en over wier aard en strekking een minder vleijend oordeel is uitgesproken. Het is zijn voornemen niet de adressanten in bescherming te nemen, de wet handhaaft ze in hun regt, maar terwijl hij aan de uitoefening van het regt van petitie het bezit eener vrijzinnige staatsregeling mede toeschrijft, mag deze vergadering niet zonder gewigtige redenen de adressanten als onmondigen beschouwen, die hun eigen best niet kennen.

De goede trouw der adressanten moet verondersteld worden, zoolang de kwade trouw niet is bewezen, bovenal bij gemeentebesturen, die hunne ambtspligten zouden schenden, wanneer zij andere dan gemeentebelangen uit verkeerde drijfveren aan de vergadering voordroegen; kennen ze dat belang niet uit gebrek aan doorzigt, hunne belangstelling verdient in allen geval een verschoonend oordeel bij de bedenking, dat de menschelijke feilbaarheid onzer aller smet is. Trouwens het geldt hier niet de regeling van hooge staatkundige vraagstukken, maar de regeling, waarbij plaatselijke belangen, locale toestanden en behoeften zijn betrokken, de regeling van waterstaatszaken; het geldt onderwerpen, die onder veler bereik liggen, en van daar begreep de staatscommissie ook teregt haren verdienstelijken arbeid door de drukpers onder ieders oog te moeten brengen.

En moge al de kracht der argumentatie van een adres meer beteekenen dan de veelheid der naamteekeningen, moge al de wijsheid van enkele voorgangers de dwaasheid van vele blinde navolgers dekken en het werk van den booze te dikwijls bestaan in het onkruid te zaaijen onder de tarwe, tot eene onbepaalde afkeuring van gemotiveerde adressen, die niet met onze zienswijze strooken, tot het aanduiden van bedoelingen. die voor ons verborgen zijn van personen, wier insigt en verstand men evenmin kent als hunne namen, van collegiën en corporatiën, durft hij niet medewerken, gedachtig aan de spreuk van den wijzen koning: »in de veelheid der raadgevers is de overwinning."

Overeenkomstig het voorstel van den heer SCHILTHUIS wordt besloten.

Voordat de vergadering gesloten wordt, vraagt de heer SCHILTHUIS het woord omtrent een personeel feit. Hij heeft de deliberatiën niet willen storen om eene beleediging te beantwoorden, hem in de zitting van Maandag aangedaan door den heer DE SITTER. Hij herinnert aan de woorden, welke toen gesproken zijn, en op welke onbeleefde wijze hij toen door dat lid wederlegd is; diens afwezigheid gebiedt hem zich daarover niet verder uit te laten. Doch hij heeft gemeend, dat de vergadering zoude moeten gelooven, dat het hem geheel ontbrak aan dat gevoel van eigenwaarde 't welk men bij een lid der staten moet veronderstellen, zoo hij daarbij bleef berusten en daarom heeft hij zich genoopt gevoeld, hoe onaangenaam dit ook moge zijn, eene verklaring mede te deelen van hen, die met hem en den heer DE SITTER leden van de commissie zijn geweest. Daarin verklaart de heer BORST, dat het door den heer SCHILTHUIS gezegde omtrent het bijna niet bijwonen der vergaderingen van de commissie door den heer DE SITTER overeenkomstig de waarheid is, terwijl de heeren M. V. D. TUUK en HOOITES verklaren, dat de heer DE SITTER gedurende de 2 laatste jaren zelden in de vergadering der commissie is tegenwoordig geweest. De heer SCHILTHUIS verklaart hiermede eene gewenschte voldoening verkregen te hebben, meer dan de heer DE SITTER hem zou kunnen geven.

De voorzitter sluit hierop de vergadering met den wensch, dat God zijn zegen moge schenken op het veelomvattende werk, thans door de Staten verrigt.

CORRIGENDA.

Wij zijn opmerksaam gemaakt, den heer M. V. D. TUUK in zijne rede van Maandag den 20sten October iets te hebben laten zeggen, wat eene ongerijmdheid zoude zijn. De bedoelde woorden luiden: »Wij zien immers, dat de waterstand aldaar dikwijls is boven het peil van het Damsterdiep, en wat ander middel zal men daartegen beter aanwenden *dan den waterafvoer te beperken?*" Voor deze laatste woorden leze men: »dan den watertoevoer te beperken?"

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA.